

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Martina Šťastná

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

Domácí násilí a sociální práce s oběťmi domácího násilí

*Domestic violence and social work with the victims of
the domestic violence*

Autor: Martina Šťastná

Vedoucí práce: Mgr. Sedláková Jaroslava, Ph.D.

Studijní program: Sociální pedagogika

Specializace: Specializace v pedagogice

Datum odevzdání : 31. 3. 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma

Domácí násilí a sociální práce s obětmi domácího násilí

jsem vypracovala samostatně. Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Kaplice, březen 2008

podpis studenta

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá domácím násilím, jako jedním z druhů agresivního chování. V teoretické části jsou na základě studia odborné literatury a právních norem vymezeny obecné pojmy vztahující se k problému domácího násilí a charakterizovány osobnostní dispozice pachatelů a obětí tohoto agresivního chování. Stěžejní část je věnována sociální práci s oběťmi domácího násilí. Praktická část se věnuje dopadům zákona č. 135/2006 Sb. na ochranu před domácím násilím (institut „vykázání“, intervenční centra).

ABSTRACT

This work deals with domestic violence, one kind of aggressive behaviour. Standard definitions concerning the problem of domestic violence are given in a theoretical part. There are also characterized the key aspects of perpetrators' and victims' personalities. The main part is dedicated to social work with the victims of domestic violence. The practical part deals with the impact of the law no 135/2006 on the protection against domestic violence (ordering sb out, intervention centres).

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci

bych chtěla poděkovat

Mgr. Sedlákové Jaroslavě, Ph.D

Obsah

ÚVOD.....	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
1. TEORETICKO-METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
1.1. SOCIÁLNÍ POLITIKA V ČESKÉ REPUBLICCE.....	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
1.2. VYMEZENÍ POJMU DOMÁCÍ NÁSILÍ....	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
1.3. FAKTORY PODMIŇUJÍCÍ VZNIK DOMÁCÍHO NÁSILÍ	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
1.4. FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
1.5. FÁZE DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
1.6. PROFIL OBĚTI A PACHATELE DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
1.6.1. <i>Profil oběti domácího násilí.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
1.6.2. <i>Profil pachatele domácího násilí</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
1.7. ZMĚNY V SYSTÉMU ŘEŠENÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
1.8. PRÁCE S OBĚTMI DOMÁCÍHO NÁSILÍ..	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
1.8.1. <i>Policie ČR</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
1.8.2. <i>Justice</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
1.8.3. <i>Sociální služby.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
1.8.3.1. <i>Intervenční centra</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
1.8.3.2. <i>Informační a poradenská centra pro oběti domácího násilí</i>	Chyba! Záložka není definována.
1.8.3.3. <i>Linky důvěry.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
1.8.3.4. <i>Azylové domy.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
1.8.4. <i>Orgány sociálně-právní ochrany dětí</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
2. PRAKTICKÁ ČÁST	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
2.1. UVEDENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU, METODIKA VÝZKUMU.....	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
2.2. ŘEŠENÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ V PRAXI... CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.	
2.2.1. <i>Způsob řešení případů DN před účinností zák. č. 135/2006 Sb...</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
2.2.2. <i>Způsob řešení případů DN po účinnosti zák. č. 135/2006 Sb.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
2.2.3. <i>Práce s oběťmi domácího násilí v intervenčních centrech</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
2.3. ZHODNOCENÍ DOPADU ZAVEDENÍ „VYKÁZÁNÍ“ A VZNIKU INTERVENČNÍCH	

CENTER..... CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
ZÁVĚR..... CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
POUŽITÁ LITERATURA CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
PŘÍLOHY CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.

Úvod

*Vážnou příčinou, proč člověk
ztrácí důvěru v sebe,
je ztráta pocitu, že je milován.*

Karel Čapek

Žijeme v době nadmíru hektické, kdy střety a vážné incidenty různých skupin a jednotlivců končí stále častěji tragicky a stávají se součástí všedního dne. Informace o tom, že došlo k více či méně krvavé potyčce nás dnes míjejí s neuvěřitelnou rychlostí a mrazivou samozřejmostí. Chladnými slovy televizních reportérů je otupováno naše vnímání těchto mnohdy krutých událostí. Jsme stále lhostejnější ke svému okolí. Tento stav se pomalu, tiše a plíživě přesouvá stále blíž. Začínáme být lhostejní a nevšímaví i k lidem nám blízkým a známým, takže si nepovšimneme někdy skrývaných, jindy až příliš nápadných projevů událostí, které ovlivňují životy našich přátel, spolupracovníků, sousedů a známých. Událostí často stejně tragických a krvavých, jako ty, které jsou nám denně předkládány prostřednictvím médií. Událostí, o kterých se i ten nejopatrnější reportér dozvídá jen velmi sporadicky. Událostí, jejichž počátek většinou začal zcela nevině, a které pomalu a jistě, uzavřeny v bytech či domech, pro člověka tak posvátných místech, bobtnaly, kvasily a rozpínaly se. Událostí, které nazýváme příznačně: **domácí násilí**.

Domácí násilí je mnohdy nazýváno **násilím za zavřenými dveřmi**. Je považováno za jednu z nejnebezpečnějších forem agrese pro jeho skrytost, obtížnou dokazatelnost a hlavně vliv, který má na děti vyrůstající v takových rodinách. S obětí, nejen domácího násilí, ale řady dalších trestných činů spojených s násilím, se někdy zachází způsobem, který trauma oběti dále prohlubuje a svědčí o naprostém nepochopení a lhostejnosti. I ve vyspělých společnostech nezřídka přetrvává názor, že domácí násilí je privátní záležitost, kterou si musí partneři vyřešit sami, a do které by neměl zasahovat nikdo z venku. Domácí násilí je bagatelizováno, jeho postupný vývoj v intimním prostředí rodiny je okolím „neviděn“ a podceňován, projevy přehodnocovány na běžný konflikt, který se stává v každé rodině.

V České republice se před rokem 1989 o domácím násilí, stejně jako o mnoha dalších sociálně patologických jevech, veřejně nemluvalo. Nejen výzkumy,

ale také samotná praxe ukázala, že domácí násilí se vyskytuje v mnohem více rodinách, než by kdokoli z nás předpokládal a toto uvědomění si nutně vyžádalo i legislativní změny.

Zavedení zvláštní skutkové podstaty trestného činu „**týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě**“, ke kterému došlo v roce 2004, lze však jednoznačně chápat pouze jako přístup kriminalizující, který problematiku domácího násilí v celé její složitosti a citlivosti konstruktivně neřešil. Daná úprava totiž reagovala na již spáchané násilí, které v rámci zákonné represe postihuje, nicméně ohrožené osobě nenabízí žádný konkrétní způsob účinné ochrany či odborné pomoci směrem do budoucna. Jakýkoli preventivní účinek se tak omezil na pouhou hrozbu uložení trestní sankce.

Výraznou změnu přinesl teprve rok 2007, kdy vstoupil v účinnost **zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím**. Vychází z poznatků, že domácí násilí představuje komplexní problém, který nelze zvládnout pouze policejními opatřeními. Zákon zavádí systémový, komplexní přístup k **prevenci a ochraně** před domácím násilím. Upravuje a hlavně propojuje postupy policie, justice a sociálních služeb při řešení těchto případů a zároveň dává těmto institucím nové pravomoci. Zákon je postaven na třech vzájemně provázaných pilířích:

- ✓ prvním je policejní zásah a s ním spojený nový institut „**vykázání**“, který rozšiřuje katalog možných způsobů intervence – a to o dočasné (konkrétně desetidenní) vykázání násilné osoby ze společného obydlí
- ✓ druhý pilíř spočívá v **komplexní sociálně-právní pomoci** poskytované ohrožené osobě právě během této lhůty deseti dnů. Tuto poradenskou službu zajišťují nově vzniklá intervenční centra.
- ✓ třetí pilíř je koncipován jako občanskoprávní řešení situace a to z iniciativy ohrožené osoby, která má možnost navrhnout předběžné opatření,

zajišťující **prodloužení** doby vykazání.

Dík své profesi sociálního pracovníka odboru sociálních věcí a zdravotnictví při Městském úřadu v Kaplici se s případy domácího násilí setkávám poměrně často a díky novému zákonu na ochranu před domácím násilím jsem i součástí interdisciplinární pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Proto jsem si pro svou bakalářskou práci vybrala právě tohle v poslední době tolik diskutované téma.

V teoretické části práce jsou na základě studia odborné literatury a právních norem vymezeny obecné pojmy vztahující se k problému domácího násilí, příčiny vzniku tohoto patologického jevu, jeho formy, jednotlivé fáze a charakteristika osobnostních dispozic oběti a pachatele. Jsou zde nastíněny způsoby řešení domácího násilí před a po účinnosti již zmiňovaného zákona 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím. Zvláštní pozornost je věnována policejní a sociální práci s oběťmi domácího násilí v souvislosti se změnami, které tento zákon přinesl v podobě nového institutu „vykazání“ a s ním spojeným vznikem intervenčních center.

Cílem této bakalářské práce bylo **zhodnotit dopady zákona na ochranu před domácím násilím**, který přinesl významné změny zákonů souvisejících s řešením tohoto patologického jevu. Zjistit, zda nově zavedený institut „vykazání“ podle názorů odborníků skutečně funguje jako účinné preventivní opatření před další eskalací násilí v rodině a zda intervenční centra plní kromě poskytování individuální sociálně-právní pomoci oběti, také své poslání koordinátora interdisciplinární spolupráce mezi dalšími navazujícími službami na úrovni jihočeského kraje.

Kromě studia dostupné odborné literatury a příslušných zákonů souvisejících s tímto tématem, byla k získání objektivních informací použita metoda výzkumu - kvalitativní rozhovor. Tzv. polořízený rozhovor byl veden s kriminalisty Služby kriminální policie a vyšetřování, oddělení obecné kriminality Okresního ředitelství

Policie ČR Český Krumlov a koordinátorkou Intervenčního centra pro jihočeský kraj v Českých Budějovicích paní Danou Bedlánovou. Zjišťováním těchto skutečností a provedení následného hodnocení se zabývá praktická část této práce.

1. Teoreticko-metodologická východiska

1.1. Sociální politika v České republice

V současné době ve všech vyspělých zemích hraje velice důležitou roli sociální politika. Právem se od ní očekává, že poskytne **podmínky, předpoklady a motivaci pro rozvoj** jedince a tím i pro prosperitu celé společnosti. Obecně lze tedy říci, že: “... sociální politika je politikou, která se primárně orientuje k člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, k rozvoji jeho osobnosti a kvality života.”¹ Smyslem sociální politiky je také zajišťovat a udržovat sociální suverenitu a bezpečí a omezovat sociální závislosti a ohrožení.

Obecně lze říci, že sociální politika je uplatňována ve dvou přístupech. Pro první přístup je specifické širší pojetí sociální politiky, které lze chápat jako jednání státu, ale i jiných subjektů, kterým je ovlivňována sociální sféra společnosti. Jde o dlouhodobé koncepční úvahy o sociální politice, o tvorbu určitého sociálního programu. Jedná se o velice náročné činnosti a přístupy, které se vyvíjejí postupně. Jsou však velmi potřebné, protože vnímají sociální politiku jako systém s vnitřními, ale i vnějšími vazbami a souvislostmi se společenským okolím. Druhý přístup pohlíží na sociální politiku v “užším slova smyslu”. Toto pojetí redukuje sociální politiku na systém opatření, která reagují na sociální rizika a jejich možné negativní dopady. Jde především o oblasti zaměstnanosti a sociálního zabezpečení, tedy

¹ V.Krebs, Sociální politika, str.17

o aktivity spadající do kompetence MPSV.

Sociální politiku státu však můžeme rozlišovat také podle toho, jaký způsob řešení problémů volí sama sociální politika. Zda aktivní, který přednostně usiluje o prevenci, či pasivní, který se zaměřuje na řešení již vzniklých sociálních problémů.

Základní principy sociální politiky:

Sociální politika směřuje k ovlivňování sociální reality. Přitom musí respektovat jisté základní principy, které jsou pro ni určující, které jsou jí vlastní a které se v ní více či méně zřetelně promítají

1. princip sociální spravedlnosti - sociální spravedlnost je hodnota vedená myšlenkami humanismu, lidského dobra a prospěchu. Hovoříme tedy o “pravidlech, podle nichž jsou ve společnosti rozdělovány příjmy a bohatství, ale také životní příležitosti a předpoklady mezi jednotlivé občany, popřípadě sociální skupiny.”² Sociální spravedlnost či nespravedlnost a sociální nerovnosti s ní související, jejich rozsah i charakter, jsou otázkami, které se váží k sociálnímu napětí či souladu ve společnosti. Proto téměř každá vláda i politická strana deklaruje, že společnost má být strukturována, řízena a organizována na základě právě tohoto principu.

2. Princip sociální solidarity - souvisí především s utvářením a rozdělováním prostředků a životních podmínek jedinců a sociálních skupin v zájmu naplňování ideje sociální spravedlnosti. Realizuje se především pomocí redistribuční a transferové politiky státu, ale velmi významná, je také solidarita jedinců, sdružení, spolků apod. Je však třeba zvažovat míru, kterou je celospolečenská

² V.Krebs, Sociální politika, str.29

solidarita naplňována, aby nevedla k útlumu aktivity jedinců a jejich odpovědnosti za vlastní životní podmínky.

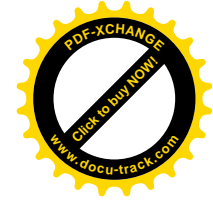
3. Princip subsidiarity – je chápán jako princip spojující osobní odpovědnost se solidaritou. Podle tohoto principu je každý povinen nejdříve pomoci sám sobě, nemá-li tuto možnost, musí pomoci rodina. Stejně tak rodina si prioritně musí pomoci svými silami a teprve, pokud situaci nezvládne, žádá o pomoc jiná společenství. Stát je k pomoci vyzván, až když jsou ostatní možnosti pomoci vyčerpány. Musí se však postarat o vytvoření takových podmínek, aby si každý mohl pomoci vlastním přičiněním.

4. Princip participace - Základní myšlenkou participace je možnost účastnit se procesu, který vede k přijímání a realizaci opatření a rozhodnutí, jež ovlivňují život lidí. “Naplňování principu participace je postupným, dlouhodobějším procesem, který lze ve zkratce nazvat jako přechod od člověka, jako převážně objektu sociální politiky, k člověku plnoprávnému, odpovědnému a respektovanému subjektu³.

Objekty sociální politiky jsou ti, kterým jsou opatření sociální politiky určena, na něž jsou orientována. Je třeba zdůraznit, že pozornost musí být zaměřena ke konkrétnímu jedinci, neboť jeho základní práva, zejména práva na lidskou důstojnost a svobodné rozvíjené osobnosti jsou rozhodující. Nemůže a nesmí se tedy jednat o fiktivní či neurčitý kolektivní prospěch.

Subjekty sociální politiky jsou pak ti, kdo mají zájem, vůli, schopnosti, předpoklady, možnosti a prostředky k určité sociální činnosti či chování a kdo takové chování může iniciovat a naplňovat. K subjektům sociální politiky patří stát a státní instituce, nestátní subjekty (zaměstnavatelé a firmy, zaměstnavatelské,

³V.Krebs, Sociální politika, str.36

zaměstnanecké a odborové orgány, regiony, místní komunity, obce, občanské organizace a iniciativy, církve) ale i občané, rodiny a domácnosti.

Sociální politika plní v životě jedince i společnosti vícere funkce. Tyto funkce spolu vzájemně souvisí. Nejčastěji jsou uváděny tyto funkce: **ochranná, rozdělovací a přerozdělovací, homogenizační, stimulační, preventivní**. Složitým problémem je harmonizace těchto funkcí a jejich účinky v praxi sociální politiky.

V současné sociální politice je kladen důraz především na to, aby její nástroje umožňovaly **diferencované a adresné řešení konkrétních sociálních situací** jedinců či sociálních skupin, aby nedocházelo ke zneužívání výhod těmi, kterým nejsou určeny. Rozlišujeme nástroje různé významovosti počínaje právním řádem, přes sociálně právní legislativu až k nástrojům aplikačním (jako jsou např. sociální dávky a služby, půjčky, úlevy apod.).

Model sociální politiky v každé zemi je určitým mixem různých modelů. Je tomu tak i v České republice. Zákonitě se model sociální republiky našeho státu musel tvořit v reakci na naši socialistickou minulost. Etapa socialistického rozvoje byla založena na naprosto odlišných principech. Jednalo se zejména o kladení velkého důrazu na univerzální, rozsáhlé a dá se říci monopolní postavení státu. Rovnostářský model sociální politiky, který stimuloval spíše pasivní chování a postoje obyvatel, byl značně deformován a mnohdy vedl k nesvobodě a potlačování základních lidských práv. Po roce 1989 dochází k transformaci celé společnosti, tedy i k transformaci sociální politiky – mluvíme o **sociální reformě**.

Sociální reforma je procesem dlouhodobým a v určitém slova smyslu časově neomezeným, protože sociální politika je vždy živým systémem a proto ji nelze nikdy považovat za definitivní. Jde zejména o **odstranění státního monopolu**, o vytvoření plurality subjektů a s tím spojené decentralizaci správy na demokratickém základě. Současné ekonomické zdroje státu a nepříznivý stav

veřejných financí vedou k omezení velkorysosti státu. Proto vyvstává nutnost obnovení individuální odpovědnosti za vlastní osud a životní standard každého jedince za využití neustále nově vznikajících nevládních organizací. Role státu je však v sociální politice považována za nezastupitelnou. Angažuje se jednak jako konceptor, neboť vymezuje právní rámec sociální politiky, přičemž určuje pravidla chování i ostatním subjektům, ale i jako přímý vykonavatel, jako realizátor.

Sociální reforma se také velmi významně projevila i v řešení domácího násilí a hlavně v pohledu společnosti na tento problém. Také vstup České republiky do Evropské unie přinesl faktické prosazování jednotlivých konkrétních cílů sociální politiky v této oblasti. Zatím posledním a nejvýznamnějším krokem se stalo přijetí zákona č. 135/2006 Sb. na ochranu před domácím násilím. Lze říci, že přijetím tohoto zákona se Česká republika zařadila mezi ty státy Evropské unie, které pokročily od pouhé **represe a kriminalizace domácího násilí k jeho prevenci**.

1.2. Vymezení pojmu domácí násilí

Abychom hned od počátku dokázali dobře celému problému porozumět je zapotřebí si správně a srozumitelně zodpovědět otázku „Co je domácí násilí?“ Hovoříme-li o domácím násilí, musí být splněna základní podmínka, kterou je určitá míra **intimity soužití** vycházející z relativně dlouhodobějšího vztahu založené společné koexistenci či situace bezprostředně na navazující. Nejedná se tedy pouze o intimní soužití ve smyslu partnerských vztahů muže a ženy, ale řadíme sem i vztahy ostatní, jako např. vztah mezi rodiči a dětmi, dětmi a starými rodiči apod. Základním rysem tohoto agresivního chování tedy je, že se odehrává mezi blízkými lidmi, kdy mezi pachatelem a obětí jsou citové, sociální a ekonomické vazby. Domácím násilím, které též někdy označujeme jako násilí v rodině a domácnosti, je obecně rozuměno agresivní chování, které u jednoho

z partnerů způsobuje strach a prostřednictvím vyvolaného strachu pak násilný partner kontroluje a ovládá chování toho druhého.

Mezi další specifické rysy domácího násilí patří **místo**, kde se odehrává. Ve většině případů se jedná o místa nejsoukromější, o byty a domy jednotlivých rodin. Od útoků na partnerovu důstojnost přechází k ohrožení zdraví, majetku a na konec i života. Lze tedy říci, že **„domácí násilí představuje opakované a dlouhodobé týrání partnera, se kterým se dělíme o soukromí“**.⁴

Domácí násilí může nabývat různých forem a může vycházet od kohokoli ke komukoli. Násilně se může chovat muž k ženě (byly zaznamenány i případy opačné), děti ke svým starým rodičům, mladí lidé ke starým naopak. Proto na základě těchto poznatků používáme následující typologii domácího násilí:

- násilí na dětech
- násilí na ženách
- násilí na seniorech
- násilí na zdravotně postižených
- násilí na mužích

I přesto, že rozeznáváme tolik typů domácího násilí, veškeré dosud provedené průzkumy a šetření hovoří zcela jasně o tom, že většiny páchaného domácího násilí v rodinách se dopouštějí rodiče na svých dětech a muži na ženách.

⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta, *Domácí násilí-přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*, Bílý kruh bezpečí, 2002. 4 s. ISBN 80-86284-19-0

1.3. Faktory podmiňující vznik domácího násilí

Příčinu vzniku domácího násilí nelze jednoznačně stanovit, protože jeho vznik je podmíněn mnoha faktory. Ale v zásadě platí, že se jedná o souhrn více vlivů, které k vzniku násilí v konkrétním případě vedly.

Faktory podmiňující vznik DN můžeme rozdělit do několika oblastí:

1. společnost

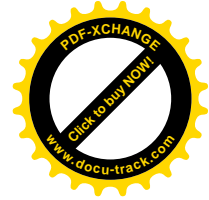
- tolerantní postoj společnosti vůči domácímu násilí
- tabuizace domácího násilí – nejde o násilí, nýbrž jen o hádku
- patriarchální náhled na rodinu – muž má rozhodovat, otec je hlava rodiny
- lhostejnost okolí – co se děje u sousedů za zavřenými dveřmi mě nezajímá
- glorifikace násilí a síly prostřednictvím médií (akční filmy apod.)

2. rodinná výchova

- transgenerační přenos násilných vzorců jednání do dospělosti
- identifikace s agresivními vzory chování
- ztotožnění se s rolí oběti (ovlivňuje u dívek dominantní, násilnický otec)
- zafixované mýty a rodinné normy typu “co se doma uvaří, to se doma sní”, “co tomu řeknou lidi” apod.

3. Osobnostní charakteristiky agresora

- zvýšená agresivita

- závislost na návykových látkách
- anormální osobnost
- psychické problémy či psychiatrické onemocnění apod.

4. Sociální situace vyvolávající stres

- ztráta zaměstnání
- sociální izolace
- finanční problémy
- onemocnění někoho z rodiny, narození dítěte
- vysoké dluhy
- smrt v rodině apod.

Praxe ukazuje, že uvedené faktory se mohou v různé míře podílet na vzniku násilného chování. Nejčastěji se podílí na vzniku domácího násilí vliv původní rodiny. Zejména u mužů, v jejichž původní rodině bil otec matku, je vysoká pravděpodobnost, že tento model chování vůči partnerce budou uplatňovat i oni. Také alkohol či drogy se objevují v anamnéze agresorů často, v tomto případě se jedná o spouštěč u těch případů, které mají k agresivitě sklon. Někdy jde o souhrn více faktorů a okolností, které nelze dopředu předvídat. Právě proto je pro oběť velmi obtížné rozpoznat, zda vztah může vyústit v domácí násilí.

1.4. Formy domácího násilí

Každý člověk je individualitou zasazenou v určitém čase, prostoru a sociální vrstvě. Tomu odpovídá i způsob jeho chování a jednání. Ne jinak je tomu i u pachatelů domácího násilí. Z toho pak můžeme odvodit, že každý pachatel volí i jiný způsob jednání vůči svojí oběti. Proto v rámci domácího násilí rozlišujeme

různé jeho formy, předem je důležité upozornit na to, že ve většině případů pachatel domácího násilí nepoužívá čistě jednu z forem, ale většinou jde o kombinaci více z nich, kdy jedna je dominantní.

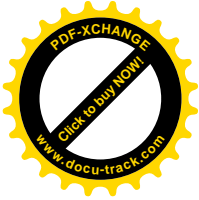
1. Fyzické:

nejvíce viditelné, neboť zpravidla zanechává stopy v podobě modřin, jizev, popálenin zlomenin apod. Jde o brutální bolestivé útoky, které s sebou nesou riziko poškození zdraví, a v extrémních případech může tento druh násilí vyústit v přímé ohrožení života oběti. Mezi projevy fyzického násilí patří např. bití, píchání ostrými předměty, řezání, pálení, svazování, trhání vlasů, škrábání, ohrožování předměty nebo zbraněmi, kroucení rukou, odpírání jídla či spánku. Někdy se projevuje i proti oblíbenému domácímu zvířeti, jako varování pro oběť, co ji může potkat.

2. Psychické:

souvisí s násilím fyzickým nebo se může odehrávat samostatně. Zpravidla stojí na počátku rozvíjejícího se řetězce násilí fyzického. Později je oběť vystavena současně fyzickým útokům i nadávkám a ponižování. Psychické násilí zahrnuje soustavné ponižování, hrubé nadávání, urážení, zesměšňování na veřejnosti, vyhrožování, zastrahování, snižování osobních kvalit, znevažování schopností oběti, využívání mužských privilegií, resp. chování se k ženě jako ke služce, dělání veškerých rozhodnutí za ženu, vnucování oběti obrazu sama sebe jako člověka nemocného psychicky a někdy i fyzicky prostřednictvím výroků typu: “Nejsi normální, jdi se léčit!”, “Neslyšíš dobře, měl(a)bys vyhledat lékaře!”, “Jsi alkoholička!” apod.

Pod psychické násilí lze zařadit také násilí emocionální, které je orientováno na osoby, zvířata a věci, ke kterým má oběť citový vztah. Zaměření na osoby se nejčastěji orientuje na nejbližší lidi z okolí oběti, což bývají v první řadě děti, rodiče nebo sourozenci. Velmi časté je využívání dětí jako prostředku nátlaku – vyhrožování jejich odejmutím nebo v horším případě jejich fyzickým napadením.

Prostřednictvím utrpení dítěte je tak týrána oběť.

3. Sociální:

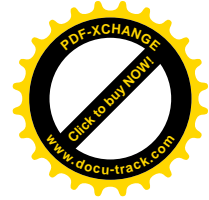
zaměřuje se na sociální postavení a prostředí oběti. Jedná se o izolování oběti od ostatních lidí, zablokování telefonu, zákaz vycházení z bytu, kontrola jejího času a sociálních kontaktů. V případě, že oběť ztratí kontakt s vnějším světem, nemá možnost prodiskutovat svůj problém, srovnávat a dochází u ní k deformaci vnímání reality. Normou se pak stává to, co žije, tedy dennodenní násilí. Tím se stává zranitelnější a pro agresora lépe ovladatelná.

4. Ekonomické:

dotýká se základních potřeb oběti, jako je jídlo, bydlení, ošacení. Zahrnuje zákaz docházení do zaměstnání, nechávání se doprošovat o peníze, kontrolu vydávání peněz a požadování vyúčtování i nepatrných částek, odmítání financovat stravu, platit nájem, poskytovat ošacení, odebírání peněz, znemožnění disponovat společným účtem apod. Tato forma úzce souvisí s formou sociálního násilí a v podstatě jedna doprovází druhou.

5. Sexuální:

zahrnuje všechny sexuální činy, které jsou na oběti vynucovány a které podstupuje nedobrovolně či s nechtí. Je hůře rozpoznatelné, neboť zpravidla také nezanechává stopy a odehrává se v intimním prostředí bez svědků (v některých vyhrocených případech jsou svědky děti), takže v případě dokazování, stojí proti sobě tvrzení oběti proti tvrzení agresora. Pokud v případě znásilnění podá žena trestní oznámení, je vystavena druhotné viktimizaci, kdy musí opakovaně dokazovat skutkovou podstatu spáchaného činu a opakovaně podrobně popisovat traumatizující události. Za sexuální násilí považujeme znásilnění, vynucování si sexuálního styku nebo sexuálních praktik proti vůli ženy, sexuální napadání ženy nebo erotických částí jejího těla, jednání se ženou pouze jako se sexuálním objektem atd.

Z pohledu obětí dominuje jednoznačně fyzické a psychické násilí, sexuální násilí není tak časté. Přesněji řečeno v jednotlivých incidentech je vždy zastoupeno fyzické napadení oběti a současně i její psychické ponižování, zatímco k sexuálnímu obtěžování a vynucování sexuálních aktivit dochází pouze u poloviny všech těchto incidentů.

1.5. Fáze domácího násilí

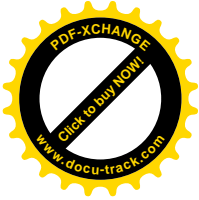
Domácí násilí se vyvíjí postupně, spolu s tímto vývojem se také plynule upevňuje moc násilníka a závislost oběti na něm. Vývoj domácího násilí a moci agresora lze rozdělit do několika fází, které na sebe navazují a v různých modifikacích se opakují i několik let. Hovoříme o tzv. **cyklu násilí**, který se skládá ze tří oddělených a odlišných fází:

Fáze narůstání tenze – zahrnuje mírné incidenty (verbální agrese – kritizování, nadávky, facky a pod.), u oběti se zvyšuje napětí a strach z možného násilí a oběť se snaží odvrátit budoucí eskalaci násilí.

Fáze násilí – relativně krátká fáze, která může trvat několik minut, ale i hodin, v jejímž průběhu tenze předchází fázi eskaluje v otevřené násilí a může mít za následek zranění, případně až smrt.

Fáze „líbánek“, klidu – situace se uklidní, v průběhu této fáze se násilník omlouvá, slibuje, že násilí se už nebude opakovat, projevuje lítost nad svým chováním. V mnoha případech, i když se pachatel násilí omlouvá, připisuje vinu za své násilné chování oběti s tím, že pokud oběť změní své chování, násilí se už nebude opakovat. Tato fáze může být v počátku trvání vztahu nejdelší, ale v průběhu času se obvykle stává výrazně kratší, až téměř vymizí velmi rychlým přechodem do fáze narůstání tenze.

Problém je ten, že s každým opakujícím se kruhem násilí vzrůstá brutalita

útoků a fáze týrání se rozšiřuje na úkor fáze líbánek, které v rozvinutém násilném vztahu tvoří jen malý srpeček. Nepřetržitě se střídá vytváření napětí, týrání a sliby, což ženu paralyzuje tak, že nemá sílu vzdorovat. Kruh se uzavřel. Neustálým střídáním vlídného a milujícího chování s násilným, udržuje oběť ve vztahu a odrazuje ji od odchodu. Na druhé straně střídání jednotlivých fází pachatele násilí nemotivuje ke změně jeho chování. Přestože se jednotlivé fáze střídají v cyklu, je obtížné předvídat začátek a konec jednotlivých etap, zejména vzhledem k jejich závislosti na mnoha situačních faktorech.

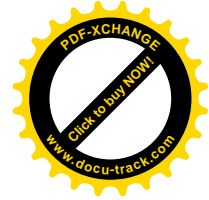
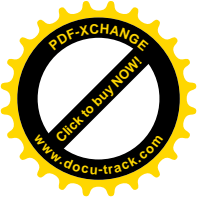
1.6. Profil oběti a pachatele domácího násilí

1.6.1. Profil oběti domácího násilí

Obecně se mohou stát obětí domácího násilí všichni členové domácnosti: děti, ženy, senioři, muži. Co se týká násilí mezi partnery, tvoří největší počet obětí ženy. Termín oběť zcela neodpovídá charakteristice osob, které mají vlastní zkušenost s domácím násilím. Vyvolává totiž dojem pasivního přístupu a přijímání. Oběti domácího násilí však aktivně vytvářejí strategie, jak se vyhnout opakování a eskalaci násilí. Mělo by se tedy spíše hovořit o osobách, které zažily nebo mají zkušenosti s domácím násilím.⁵

Rozpoznat týranou osobu není lehké, pokud ona sama svoji situaci skrývá. Naprostá většina obětí se za násilí, které v rodině existuje, stydí, popírá ho a uvádí obvykle jiné příčiny svých potíží. Jediným vodítkem je jejich chování, které vykazuje určité společné charakteristiky. Velmi často lze u obětí pozorovat shodné či podobné znaky týkající se sociálního postavení, psychického stavu, verbálního i neverbálního projevu. Jedná se například o žádnou nebo zcela nedostatečnou možnost vlastního materiálního zabezpečení, práv právně nevyřešené partnerské soužití, péče o děti a majetkové poměry, dlouhodobou emocionální frustraci,

⁵ ROSA Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci - manuál

poruchy spánku, příjmu potravy, nulové sebevědomí, ztráta respektu k vlastní osobě a tím i neadekvátní záporné sebehodnocení a zejména pocity studu, snaha zvládat situaci, vytěsnit násilí, přizpůsobit se, udělat vše pro to, aby k násilí nedocházelo.

Oběť násilí agresora omlouvá, zdůrazňuje vnější okolnosti, které měly vliv na vznik násilí, jako je alkohol, nemoc, ztráta zaměstnání, nešťastné dětství atd. Udává jiné příčiny svých zranění, popírá závažnost incidentů i celkové situace, má tendenci týrání minimalizovat, bagatelizovat útoky a zlehčovat jejich nebezpečnost. Naučila se nedávat najevo emoce, nevyjadřuje své prožívání, často není schopna emoce vůbec pojmenovat. Navenek je pozorovatelná její nezřetelná mimika, obličej je jakoby bez výrazu, není vidět ani smutek, ani radost. U dlouhodobě týraných obětí se objevuje jev, který souvisí s emočním prožíváním pokřiveným vnímáním reality a patří do oblasti tzv. psychických obran. Oběť se identifikuje s agresorem, vytváří emocionální vazbu, která jí opět umožňuje porozumět tomu, co se děje a dát svému postavení a životní situaci smysl. Jedná se o složitý psychologický proces, jehož varianta byla v nedávné době popsána u obětí únosů jako tzv. stockholmský syndrom. Tento jev se často projevuje ve výpovědích obětí jako skutečnost, že agresora chápou a rozumí příčinám jeho chování.

1.6.2. Profil pachatele domácího násilí

Vzhledem k tomu, že domácí násilí nesouvisí s věkem, vzděláním, světovým názorem, vírou, sociálním statutem ani ekonomickým postavením, je velmi těžké vykreslit jednoznačnou charakteristiku agresora.

1. Majetnický, žárlivý pachatel domácího násilí: netoleruje odloučení oběti, je (patologicky) žárlivý, má tendenci k iracionálnímu obviňování oběti, snaží se mít naprostou kontrolu a dohled nad obětí, pokračuje v zastrašování a vyhrožování i po odchodu oběti ze společné domácnosti

2. Sadistický pachatel domácího násilí: je fascinován mocí a mstou, má

neurotické rysy osobnosti, má potěšení ze zvláště krutých forem násilí, podobných mučení, jeho násilí často končí vážným zraněním, obvykle však nemá záznam v policejní databázi a okolí jej považuje za bezúhonného a solidního člověka.

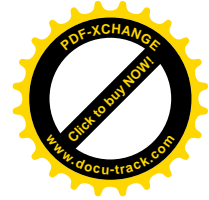
3. Extrémně nebezpečný pachatel domácího násilí: má extrémně vysokou predispozici k násilnému chování, je přecitlivělý v otázkách vlastní mužnosti, cítí povinnost neustále prosazovat své názory a zájmy, bývá trestán za napadání a fyzické útoky i mimo rodinu, je krutý, když mu oběť odporuje nebo se brání.

Pro postoj agresora k domácímu dění je typické přesvědčení o oprávněnosti svého jednání, nedostatek náhledu, odmítání odpovědnosti za tuto situaci nebo alespoň její relativizace, bagatelizace závažnosti vlastního chování a svalování viny na okolnosti nebo na samotnou oběť. Násilník je přesvědčen, že měl právo být rozhořčen a zjednat nápravu, a své jednání posuzuje jako vynucené vlastnostmi a projevy oběti. Občas se lze setkat i s agresorem, který si uvědomuje, že oběti ubližuje, ale nedokáže změnit stereotypy svého chování.

1.7. Změny v systému řešení domácího násilí

Dění v rodině je obecně ve společnosti považováno za záležitost **výhradně soukromou** a z těchto důvodů býval problém domácího násilí příslušnými orgány a nejbližším okolím často podceňován. Byl to i důsledek nedostatečné legislativy.

Příslušné kompetentní orgány v čele s policií reagovaly na manželské konflikty velice zdrženlivě a ani lékaři se při zjištění stop možného násilí u dospělých pacientů raději neptali po jejich příčinách. V obavě, aby nepřekročili stanovené hranice soukromí, zůstávali v nejistotě a nevěděli, jak by měli správně postupovat. Pracovníci řady dalších institucí a organizací neměli chuť uvěřit mnoha skutečnostem, které uváděli týraní členové domácností a to buď z vlastní neznalosti věci, kdy se jim některá líčení zdají být bizarní, anebo prostě proto, že řešení

takového problému, který se týká úzkého rodinného kruhu je velice obtížný a svým způsobem ošemetný, zejména přistupuje-li se k jeho řešení v případech odhalení např. dospívajícími dětmi nebo náhodnou shodou okolností a oběť (žena-manželka) popírá zjištěný či popisovaný stav a staví se paradoxně na obranu pachatele. Zástupci orgánů státní moci byli pak postaveni před těžkou úlohu jednoznačně stanovit, **kdo je skutečná oběť a kdo pachatel**. Bylo obvyklé, že oběť - většinou žena - musela utéct ze společného bydlíště, a to i s dětmi, a zcela bez prostředků vyhledávat pomoc - azylový dům apod.

Od 1. 1. 2007, kdy vstoupil v účinnost zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím se situace zásadně mění – tím, kdo musí odejít ze společné domácnosti, je násilník. Zákon totiž zavádí do českého právního řádu institut “vykázání”. Slovy zákona jde o **“Oprávnění rozhodnout o vykázání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj”**.

Především je třeba zdůraznit, že tento zákon je možné aplikovat skutečně jen na řešení případů domácího násilí. Klíčová je tedy otázka definice domácího násilí, právě proto, že se v rodině vyskytují i jiné konflikty a incidenty, které na první pohled mohou vytvářet dojem, že se jedná o domácí násilí, ačkoliv tomu tak ve skutečnosti není. Ti, kteří chtějí využít ustanovení tohoto zákona, ať už ohrožené osoby nebo policie či soudy, musí v první řadě zkoumat, zda v konkrétním případě jde o domácí násilí, či nikoli.

Zákon na ochranu před domácím násilím byl inspirován rakouským modelem a lze říci, že novým zákonem se Česká republika zařadila mezi ty státy Evropské unie, které pokročily od pouhé represe a kriminalizace domácího násilí k jeho prevenci. Filosofie zákona vychází ze tří ústředních myšlenek.

1. Prioritou je prevence domácího násilí

Z podstaty domácího násilí plyne, že jde o opakované násilí vůči blízké osobě sdílející **společné soukromí (bydliště)**. Intervence do živých případů domácího násilí se ale dosud zaměřovala zejména na fázi, kdy domácí násilí už

přesáhlo práh trestného činu, intervence státu se pak omezovala zejména na represii, tj. na **trestní stíhání pachatelů**. Nový zákon zavádí jasnou prioritu prevence ve smyslu včasné reakce (intervence), která by měla zabránit opakování incidentů a tudíž i eskalaci násilí. Tím je jasně ukázáno, že stát považuje domácí násilí už v jeho počátečních stádiích, kdy se ještě nemusí jednat o trestný čin, jednoznačně za **nesoukromý a netolerovatelný jev**.

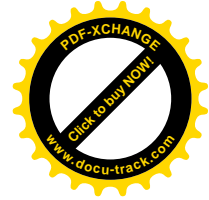
2. Ochrana obětí domácího násilí

Povinnost chránit oběť přechází zejména na Policii ČR. V závazném pokynu,⁶ kterým se stanoví postup policie v případech domácího násilí, se v článku 4 uvádí: "Úkolem Policie ČR je nejen vyšetřování trestného činu nebo přestupku, ale i ochrana ohrožené osoby." Policie je tedy povinna zkoumat stupeň ohrožení oběti, tj. zda jí hrozí reálné nebezpečí vyplývající z dalšího násilí. Podle vyhodnocení rizika přijímá policie odpovídající opatření k ochraně ohrožené osoby, jedním z nich je vykazání násilníka ze společného soukromí. Domácí násilí psychicky traumatizuje oběť a vede ke ztrátě schopnosti řešit tíživou situaci. Institut vykazání má nejen zajistit ochranu oběti před dalším násilím, ale má především přispět k její psychické stabilizaci, tak aby ohrožená osoba opět získala kompetence pro hledání vhodných způsobů řešení své situace. Institut vykazání není tedy izolovaným opatřením, ale iniciuje další formy podpory oběti.

3. Komplexní přístup k řešení případů domácího násilí

Nový zákon je postaven na předpokladu, že domácí násilí představuje složitý problém, který není řešitelný z jednoho místa. Kvalitní řešení vyžaduje spolupráci různých složek či článků sítě, které s problémy domácího násilí přicházejí běžně do kontaktu. K místům prvního kontaktu s obětí patří podle výzkumů zejména policie a lékaři. Dále následují místa poskytování sociálních služeb (např. krizová

⁶ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179 ze dne 27. listopadu 2006

centra, psychologické poradny, azylové domy atp.), orgány sociálně-právní ochrany dětí, přestupkové komise, městská policie, či justice. Každá z těchto zmíněných složek plní konkrétní dílčí úkoly. Pro kvalitní řešení případů domácího násilí je proto nezbytně nutná spolupráce všech těchto složek. Nový zákon přináší zásadní zlom v tom, že propojuje doposud izolované složky a jejich působení do uceleného systému účinné intervence v případech domácího násilí. Tento systém je vystavěný na následujících třech pilířích:

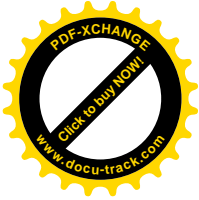
- **Policie ČR (ochrana oběti, vykazání)**
- **Intervenční centra (následná pomoc ohroženým osobám)**
- **Justice (občanskoprávní řešení, řízení ve věci samé)**

1.8. Práce s oběťmi domácího násilí

V současné době existuje celá řada státních i nestátních neziskových organizací, které nabízí odbornou pomoc obětem domácího násilí. Tato pomoc může nabývat různých forem, může se jednat např. o:

- pomoc policie (zásah při konfliktu, ochrana oběti)
- pomoc lékařskou (ošetřování následků domácího násilí, odhalení násilí)
- pomoc sociální (krizová intervence, azylové bydlení, materiální pomoc)
- pomoc psychologickou (různé terapie, poradenství)
- pomoc právní (v oblasti trestněprávní i občanskoprávní)

Klíčové změny iniciované novým zákonem se týkají zejména policie, justice a oblasti sociálních služeb. Právě u těchto tří složek dochází k výrazným posunům v jejich povinnostech a působnostech

1.8.1. Policie ČR

Při řešení domácího násilí je policii přisuzována důležitá role. Na policii se oběti domácího násilí obrazejí zejména tehdy, když jsou násilím přímo ohrožovány nebo když ohrožení pominulo a oběť chce podat na pachatele trestní oznámení. Činnost policie se řídí zákonem č. 283/1991 Sb., v platném znění. Tento zákon mimo jiné stanovuje povinnosti a oprávnění policie. Úloha policie v případech domácího násilí spočívá zejména:

- **v intervenci** (zajištění ochrany a bezpečí oběti)
- **ve vyšetřování** (shromažďování důkazů a faktů)
- **v pomoci** (zajištění pomoci od dalších organizací, např. alternativní ubytování, lékařské ošetření apod.)⁷

V případech domácího násilí je policie oprávněna zajistit osobu, která svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život anebo život či zdraví jiných osob nebo majetek. Dále omezit pohyb agresivních osob, odebrat zbraň, zakázat vstup na určená místa nebo otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor. Od 1. 1. 2007, přijetím zákona 135/2006 Sb., získala policie další pravomoc a tou je oprávnění rozhodnout o **vykázání násilníka ze společného obydlí a zákaz vstupu do něj.**

Zákon o Policii ČR v §§ 21a až 21d říká, že lze vykázat na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky tehdy, když z vyhodnocení rizika lze důvodně předpokládat, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti. Vykázání se vztahuje i na nejbližší okolí místa a zahrnuje i zákaz návratu do vymezených prostor. Policista je povinen specifikovat prostor, na nějž se vykázání vztahuje, poučit o tom vykázaného. Rozhodnutí o vykázání se vydává z úřední povinnosti, souhlas oběti se nevyžaduje. Rozhodnutí je účinné od okamžiku, kdy bylo prokazatelně sděleno osobě, proti které směřuje, nebo kdy

⁷ http://www.orfeus-cr.cz/files/files/pdf/Plny_text_prispevku_Mitlohner.pdf

se o něm tato osoba dozví. **Vykázání**, o kterém bylo rozhodnuto trvá po dobu **10 dnů** ode dne vydání rozhodnutí. Tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Rozhodnutí v písemné podobě se do 24 hodin vyhotovuje a doručuje vykázané a ohrožené osobě, příslušnému intervenčnímu centru a orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jsou-li v místě vykázaní děti. Policista je povinen ve lhůtě do 3 dnů od vydání rozhodnutí o vykázaní provést také kontrolu, zda rozhodnutí dodržuje jak osoba vykázaná, tak i ohrožená.

Ohroženou osobu poučí policista o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu a o možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí. Policista poučí ohroženou osobu i o následcích vyplývajících z uvedení vědomě nepravdivých údajů, k nimž policista při rozhodování o vykázaní přihlíží. Je-li toho třeba, přivolá policista ohrožené osobě nezbytnou lékařskou pomoc.

K zajištění jednotného postupu příslušníků Policie ČR v případech domácího násilí vydal policejní prezident také již zmiňovaný **Závazný pokyn č. 179/2006**. Tento pokyn ve své první části jednoznačně definuje pojmy, které se vztahují k dané problematice (co je domácí násilí, kdo je násilná osoba atp.), popisuje znaky domácího násilí, vymezuje příslušnost policisty k rozhodnutí o vykázaní a přesně vymezuje zásady pro úkony a zákroky policisty v případě domácího násilí. Mezi nimi je i často diskutovaná zásada upřednostnění práva na ochranu života, zdraví a lidské důstojnosti před právem vlastnickým (užívacím) a právem na nedotknutelnost obydlí. Část druhá Závazného pokynu se věnuje postupu policisty na místě incidentu, posouzení, zda v konkrétním případě jednání násilné osoby vykazuje všechny znaky domácího násilí. V další části je následně popsána realizace institutu “vykázaní” ve všech jeho etapách, od hodnocení rizika budoucího nebezpečného útoku pomocí **diagnostické metody SARA DN**, přes vydání rozhodnutí o vykázaní a jeho včasné doručení příslušnému intervenčnímu centru a orgánu sociálně-právní ochrany dětí, až po kontrolu dodržování tohoto rozhodnutí. Část čtvrtá a poslední přesně určuje činnost policisty po ukončení

výjezdu k incidentu a vyslovuje povinnost policie spolupracovat se státními orgány, orgány samosprávy, obecní policií, intervenčními centry a dalšími právníckými a fyzickými osobami.

Nutno říci, že vykazání není izolovaným opatřením. Samo o sobě, bez navazujících kroků vůči oběti (a optimálně i násilné osobě) postrádá smysl. Proto je třeba zdůraznit, že aplikace vykazání je podmíněna existencí celého systému mezioborové (interdisciplinární) spolupráce všech míst participujících na řešení případů domácího násilí, zejména pak těch složek, které zajišťují navazující sociální služby poskytované obětem domácího násilí.

1.8.2. Justice

Při řešení případů domácího násilí se soud uplatní obecně ve třech rolích:

1. **přezkoumává vydaná rozhodnutí** v rámci správního soudnictví (např. o vykazání)
2. **v oblasti trestněprávní** (trestní řízení tam, kde domácí násilí je řešeno jako trestný čin)
3. **v oblasti civilně právní** (civilní řízení tam, kde zúčastněné osoby volí tuto cestu ať už v kombinaci s bodem 1 a 2 či nikoli)

Civilněprávní oblast je označována za jeden z pilířů komplexního přístupu k řešení případů domácího násilí a zákon č. 135/2006 Sb., kterým byl upraven i Občanský soudní řád, předpokládal právě zde výrazné změny navazující na institut vykazání. Jádrem těchto změn jsou předběžná opatření prodlužující na návrh ohrožené osoby režim vykazání. Tato předběžná opatření vydává soud ve lhůtě do 48 hodin od podání návrhu a násilné osobě se v nich nařizuje dočasně opustit společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí a zdržet se setkávání a navazování kontaktů s ohroženou osobou. Předběžné opatření se vztahuje na časový interval jednoho měsíce. Možnost prodloužení předběžného opatření je upravena tak, že bylo-li před uplynutím doby trvání předběžného opatření zahájeno

řízení ve věci samé, může předseda senátu na návrh navrhovatele rozhodnout o prodloužení doby trvání předběžného opatření. Vezme přitom v úvahu trvání stavu ohrožení navrhovatele, obsah a důvody podaného návrhu na zahájení řízení ve věci samé, majetkové či jiné poměry účastníků včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, na které se vztahuje předběžné opatření, a další rozhodné okolnosti. Předběžné opatření však zanikne nejpozději uplynutím doby jednoho roku od okamžiku jeho nařízení.

Výše uvedená rozhodnutí policie o vykázání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj či rozhodnutí soudu o předběžném opatření spočívajícím ve vykázání ze společného obydlí a zákazu navazování kontaktů s ohroženou osobou, kromě toho zákon č. 135/2006 Sb. zařadil mezi rozhodnutí, jejichž maření je trestné. Učinil tak novelou trestního zákona, do něhož doplnil novou skutkovou podstatu trestného činu **maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. e) TZ**, kterou svým jednáním naplní ten, kdo se dopustí závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil rozhodnutí o vykázání vydané podle zvláštního právního předpisu nebo na základě předběžného opatření soudu.⁸

1.8.3. Sociální služby

1.8.3.1. Intervenční centra

Novelou zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách byl do zákona o sociálních službách doplněn nový druh sociální služby, a to sociální služby **intervenčních center § 60a**. Od 1. 1. 2007 nabízí 15 intervenčních center své služby v každém kraji, výjimkou je kraj Moravskoslezský, kde jsou centra dvě. Součástí této služby je i spolupráce a vzájemná informovanost mezi orgány sociálně právní ochrany dětí, obcemi, orgány Policie České republiky a obecní

⁸ http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=397

policie, nestátními a charitativními organizacemi. Intervenční centra plní koordinační úlohu mezi zúčastněnými institucemi při pomoci osobám ohroženým násilným chováním a vyhodnocují vzájemnou spolupráci.

Zaměstnanci intervenčních center jsou při pomoci osobám ohroženým násilným chováním povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se při výkonu své činnosti dozvěděli. Sdělit takové skutečnosti mohou jen se souhlasem osob, kterých se tyto údaje týkají; pro účely trestního řízení orgánům činným v trestním řízení však i bez takového souhlasu. Pomoc osobám ohroženým násilným chováním se poskytuje převážně na základě podnětu doručeného intervenčnímu centru Policií České republiky. Tímto podnětem je opis rozhodnutí o vykázaní nebo o zákazu vstupu do společného obydlí a opis úředního záznamu o provedených úkonech (viz výše). Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta na základě žádosti osob ohrožených násilným chováním i bez takového podnětu.

Intervenční centrum je povinno **kontaktovat osobu**, která byla v rozhodnutí o vykázaní ze společného obydlí označena za osobu ohroženou násilným chováním, a to ve lhůtě nejpozději **do 48 hodin** od doručení podnětu; jinak vždy bezodkladně poté, co se dozví o ohrožení osoby násilným chováním. V rámci prvního kontaktu s osobou ohroženou násilným chováním intervenční centrum zjišťuje, zda tato osoba porozuměla všem informacím poskytnutým příslušníky Policie České republiky a zda jí byla zajištěna dostatečná ochrana a bezpečí. Dále pomoc zahrnuje i následnou poradenskou činnost. Intervenční centrum je povinno oznamovat příslušnému krajskému úřadu počet osob ohrožených násilným chováním, kterým byla poskytnuta pomoc.

1.8.3.2. Informační a poradenská centra pro oběti domácího násilí

Na informační a poradenská centra se obrací oběti ve všech fázích domácího

násilí – oběti bezprostředního útoku, oběti, které nechtějí ukončit vztah, ale chtějí ukončit násilí nebo oběti, které zvažují odchod od násilného partnera nebo jsou již rozhodnuty násilný vztah ukončit. Činnost těchto center se odvíjí od stanov organizace a zejména od standardů pro poskytování sociálních služeb a od vnitřních standardů organizace. Poskytované služby mají **ambulantní nebo pobytový charakter** a různý časový rozsah.

Náplň práce těchto center spočívá většinou:

- v základním poradenství (psychologické, právní, sociálně-právní)
- v krizové intervenci
- ve vypracování bezpečnostního plánu
- ve zprostředkování následné pomoci (lékařská, psychoterapeutická, právní)
- v preventivní činnosti (přednášky a semináře, publikační činnost)

Služby v těchto poradenských a informačních centrech bývají zpravidla poskytovány **bezplatně, nestranně, diskrétně a někdy i anonymně**. V České republice působí např. Bílý kruh bezpečí, Rosa, Elektra, proFem..

1.8.3.3. Linky důvěry

Linky důvěry jsou chápány jako první záchytný bod, na který se osoby ohrožené domácím násilím obrací. Charakterizuje je snadná dostupnost prostřednictvím telefonu, internetu, rychlost, nonstop provoz a zejména anonymita, která budí v oběti bezpečí a jistotu.

Linky důvěry pomáhají každému, kdo se cítí ohrožen domácím násilím nebo je jeho svědkem. Pomáhá také profesionálům, kteří při výkonu svého povolání přicházejí do prvního či opakovaného kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím.

Osobám ohroženým domácím násilím, jejich příbuzným a známým:

- nabízí porozumění a důvěru
- poskytuje okamžitou odbornou psychologickou, právní, organizační a morální podporu
- pomůže orientovat se v aktuální situaci
- pomáhá sestavit individuální bezpečnostní plán
- poskytne praktické rady a pomůže nalézt další vhodný postup
- zprostředkuje informace o možných sociálně-právních a trestněprávních opatřeních
- pomůže orientovat se v systému služeb sociální záchrané sítě pro oběti domácího násilí a trestných činů
- pomůže vyhledat bezpečné ubytování
- přivolá v případech vážného ohrožení zdraví a života urgentní pomoc

V současné době existuje v ČR asi 70 linek důvěry. Jednou z neznámějších linek důvěry je DONAlinka, jejímž zřizovatelem je Bílý kruh bezpečí.⁹

1.8.3.4. Azylové domy

Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám, které se ocitli v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Klienty azylových domů se stávají lidé, kteří z různých důvodů ztratili nebo opustili svůj domov a nejsou schopni tento problém sami vyřešit. Tyto problémy se často týkají právě i obětí domácího násilí, zejména tehdy, když se oběť rozhodne násilníka opustit a hledá alternativní řešení. V těchto případech nabízí azylové domy i možnost utajeného pobytu.

⁹ http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=243

Dle zákona o sociálních službách poskytují dále azylové domy pomoc při zajištění stravy a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Dle požadavků a potřeb klientů jsou poskytovány i další fakultativní služby jako např. pomoc při zajištění nového bydlení, podpora aktivního trávení volného času, materiální pomoc (poskytnutí ošacení) apod.

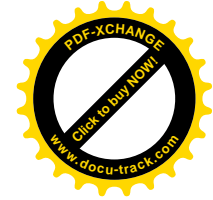
1.8.4. Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Z hlediska vzájemného vztahu mezi výkonem sociálně-právní ochrany dětí a problematikou domácího násilí byla významným krokem **novelizace zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí**, která se týkala doplnění vymezení okruhu dětí, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje. Výslovně byly zařazeny rovněž děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami. Tímto krokem byla jasně vyjádřena skutečnost, že i když dítě není přímým objektem násilí, působí na něj násilí v rodině po mnoha stránkách škodlivě, ohrožuje jeho vývoj a promítá se negativně do života dítěte i v období dospělosti. Dítě se tak stává sekundární obětí domácího násilí a proto mu státem musí být zajištěna sociálně-právní ochrana.

Povinnost vyhledávat děti ohrožené domácím násilím a vést je ve své evidenci mají orgány sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), mezi nimiž plní hlavní díl úkolů obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

Pro ostatní státní orgány, ale také nestátní subjekty pověřené výkonem sociálně-právní ochrany, školy, školská zařízení, zdravotnická zařízení pak ze zákona platí povinnost oznamovat údaje o dítěti ohroženém domácím násilím obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, bez zbytečného odkladu, kdy se o takovém dítěti dozví.

Na skutečnost, že v domácnosti obývané dítětem dochází k násilí, může OSPOD upozornit také kterákoliv jiná osoba, přičemž pracovníci OSPOD mají

zákonem uloženou povinnost **zachovávat mlčenlivost o totožnosti oznamovatele**. Se žádostí o pomoc se na OSPOD může obrátit také rodič dítěte, který je vystaven domácímu násilí ze strany druhého rodiče a samozřejmě také **samotné dítě, i bez vědomí rodičů**.

Jakmile příslušný OSPOD získá informace o dítěti ohroženém domácím násilím, musí situaci v rodině blíže prověřit a posoudit, která další opatření na ochranu dítěte je žádoucí podniknout. Pokud je to nutné, může OSPOD přistoupit k **uložení výchovných opatření**, eventuálně se obrátit na soud s odpovídajícími návrhy a podněty na ochranu dítěte. Může případně uložit rodičům **povinnost využít pomoc odborného poradenského zařízení**.

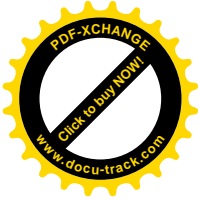
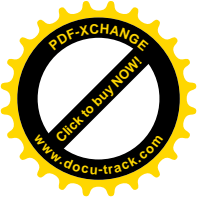
Odbornými pracovišti je obětí domácího násilí obvykle doporučováno opustit násilného partnera a vyhledat pro sebe i děti bezpečné ubytování. Pokud oběti toto doporučení respektují, uchylují se nejčastěji ke svým rodičům či přátelům nebo usilují o přijetí do azylového domu. Azylové domy pro matky s dětmi jsou ale většinou plně obsazené a sehnat zde ubytování znamená čekat v pořadníku, až se místo uvolní. Možnosti pro oběti z řad mužů najít ubytování pro sebe a děti v azylovém domě jsou ještě omezenější.

V praxi OSPOD dochází v těchto situacích k tomu, že **rodič-agresor** se domáhá poskytnutí informace o místě, kde se nachází druhý rodič s dětmi, a to s poukazem na skutečnost, že jako nositel rodičovské zodpovědnosti má právo znát místo pobytu svých dětí a má také právo na kontakt s dětmi. I přes tuto argumentaci však nesmějí pracovníci OSPOD informaci o místě pobytu dětí rodiči sdělit, neboť by tím v rozporu se zákonem zároveň prozradili i místo pobytu rodiče ohroženého domácím násilím. Na druhou stranu má násilný rodič právo na pravidelné informace o dětech a rovněž právo na udržování osobního styku s dětmi, pokud tento není pro děti ohrožující. Naplněním těchto práv lze docílit např. cestou telefonického kontaktu a setkáním rodiče s dětmi na neutrálním místě, případně i za přítomnosti pracovníků OSPOD nebo jiných osob.

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí dále přináší **povinnost OSPOD** oznamovat orgánu činnému v trestním řízení, že dochází k násilí mezi rodiči, jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte a dalšími osobami v domácnosti obývané dítětem i za situace, kdy násilné jednání nevykazuje znaky trestného činu. Uplatňování této povinnosti v praxi znamená v mnohých případech pro oběť zhoršení její situace. Agresor je předvolán policejním orgánem k podání vysvětlení, dozví se tedy, že oběť podniká kroky, aby se osvobodila z jeho vlivu a zareaguje buď agresí, tedy dalším napadením oběti, nebo se pokusí oběť přesvědčit, aby proti němu odmítla vypovídat. Nicméně zákon nestanoví žádnou lhůtu, ve které je OSPOD povinen učinit oznámení orgánům činným v trestním řízení, a proto může OSPOD vyčkat se splněním své zákonné oznamovací povinnosti do doby, než se ohroženému rodiči podaří upravit své poměry tak, aby jemu a dětem nehrozilo přímé nebezpečí (např. zajistit bezpečné bydlení na jiném místě, podat k soudu návrh na vydání předběžného opatření apod.)

2. Praktická část

2.1. Uvedení výzkumného problému, metodika výzkumu

Domácí násilí představuje široce rozšířený a zároveň nejméně kontrolovaný druh násilí, který v sobě zahrnuje všechny projevy psychického, fyzického a sexuálního násilí páchaného mezi osobami, které by k sobě měly mít nejbližší. Ještě donedávna bylo domácí násilí, byť jde o závažný celospolečenský fenomén, považováno spíše za okrajový problém naší společnosti. Nejen výzkumy, ale také samotná praxe ukázala, že domácí násilí se vyskytuje v mnohem více rodinách, než by kdokoli z nás předpokládal a toto uvědomění si nutně vyžádalo i legislativní změny.

K 1. červnu 2004 nabyla účinnosti novela trestního zákona, která do něj vložila novou skutkovou podstatu trestného činu **§ 215a Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě a domě**. Tímto krokem došlo k uzákonění povinnosti orgánů činných v trestním řízení stíhat agresora domácího násilí, a to i bez ohledu na skutečnost, zda k němu poškozený dá souhlas. V mnoha případech však domácí násilí nedosáhlo trestněprávní roviny a nebylo tak možno využít prostředky, které poskytuje trestní řád. Přesto bylo nutné i v těchto případech oběť chránit. V daných případech bylo využito oprávnění o zajištění agresora na dobu 24 hodin, které je upraveno zákonem o policii.

Nový způsob řešení domácího násilí přinesl zákon č. 135/2006 Sb., který s účinností od 1. 1. 2007 zakotvil nové oprávnění Policie ČR v podobě institutu **vykázání**. Zároveň došlo ke změně dalších zákonů, které se dotýkají oblasti ochrany před domácím násilím, zejména ke vzniku tzv. **Intervenčních center**. Jde o specializovaná poradenská místa, která poskytují intervenci a další kvalifikované formy pomoci obětem domácího násilí.

Cílem praktické části a celé této bakalářské práce bylo **zhodnotit dopady zákona na ochranu před domácím násilím**, který přinesl významné změny zákonů souvisejících s řešením tohoto patologického jevu. Zjistit, zda nově zavedený institut „vykázání“ podle názorů odborníků skutečně funguje jako účinné preventivní opatření před další eskalací násilí v rodině a zda intervenční centra plní kromě poskytování individuální sociálně-právní pomoci oběti, také své poslání koordinátora interdisciplinární spolupráce mezi dalšími navazujícími službami na úrovni jihočeského kraje.

Krom studia dostupné odborné literatury a příslušných zákonů souvisejících s tímto tématem, byla k získání objektivních informací použita metoda výzkumu - kvalitativní rozhovor. Tzv. položený rozhovor byl veden s kriminalisty Služby kriminální policie a vyšetřování, oddělení obecné kriminality Okresního ředitelství Policie ČR Český Krumlov a koordinátorkou Intervenčního centra pro jihočeský kraj v Českých Budějovicích paní Danou Bedlánovou.

2.2. Řešení domácího násilí v praxi

2.2.1. Způsob řešení případů domácího násilí před účinností zákona č. 135/2006 Sb., Policií ČR

Dřívější právní úprava byla v oblasti nabízených prostředků a možností ochrany před domácím násilím zcela neúčinná. Takové jednání bylo možné trestněprávně kvalifikovat zejména jako trestné činy:

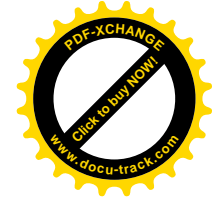
- násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci (§ 196 TZ)
- nebezpečné vyhrožování (§ 197a TZ)
- omezování osobní svobody (§ 231 TZ)
- vydírání (§ 235 TZ)
- útisk (§ 237 TZ)

- znásilnění (§ 241 TZ)
- pohlavní zneužívání (§ 242, § 243 TZ)
- týrání svěřené osoby (§215 TZ)
- ublížení na zdraví (§ 221, § 222 TZ)
- vražda (§219 TZ)

Právní úpravě, která umožňovala posuzovat a postihnout projevy domácího násilí jako samostatné trestné činy, ale nikoliv podle zvláštní speciální skutkové podstaty k tomuto účelu určené, se vytykaly v zásadě dva nedostatky: předně okolnost, že trestněprávní postih domácího násilí byl možný až v určitém rozvinutém stupni, teprve poté, když oběti je způsobena taková újma na zdraví, aby se dala posoudit jako „ublížení na zdraví“ ve smyslu trestního zákona. Dále námitky k předchozí právní úpravě směřovaly k tomu, že nebrala dostatečný zřetel na specifika, která odlišují domácí násilí od jiného násilného jednání, které je trestněprávně postižitelné. K takovým specifikům náleží zejména okolnost, že **pachatel dlouhodobě zneužívá citovou, sociální a ekonomickou závislost oběti**, že k činu dochází v soukromí, za zavřenými dveřmi, mezi blízkými osobami, že pachatel a oběti žijí ve společném obydlí, že oběť zpravidla nemá možnost obydlí opustit, že lze reálně očekávat a že se pachatel bude i nadále dopouštět násilí na ohrožené osobě. Ohrožená osoba zpravidla nemá zájem jednotlivé případy agrese oznamovat sama, a pokud k oznámení dojde, řada obětí souhlas s trestním stíháním v důsledku domácího teroru nedá z obavy o život svůj, svých nezletilých dětí, finanční závislosti, podřízenosti fyzicky i psychicky silnějším násilníkovi, popřípadě již daný souhlas odvolá, protože výhrůžky, nátlak, závislost, podřízenost přetrvávají.

Praxe jednoznačně potvrzovala, že v souvislosti s domácím násilím nebyla dostatečně využívána ani ustanovení zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR (např. ochrana bezpečnosti osob, povinnost policisty provést veškerá nezbytná opatření, je-li páčán trestný čin nebo přestupek, oprávnění policisty požadovat vysvětlení,

možnost zajištění pachatele na dobu 24 hodin atd.) zejména proto, že policisté byli stejně jako převážná část laické i odborné veřejnosti ovlivněni rozšířeným postojem, že se jedná o problém soukromé povahy, o konflikt uvnitř vztahu, který si musí zúčastnění vyřešit sami mezi sebou, byli přesvědčení, že pro tento druh zákroků jim zákon nedává patřičné nástroje k adekvátní reakci. Absentoval také systém závazných metodických pokynů a evidencí, které by policisty prostřednictvím jasných instrukcí a závazných povinností zavazovaly k jednotnému postupu v těchto náročných a častých situacích a pomáhaly jim tyto náročné situace zvládat. Neméně chyběl také systém celoplošného proškolení policie k tomuto tématu. Pokud osoba ohrožená domácím násilím necítí ze strany policistů dostatečný zájem o svou situaci, prožívá **rozčarování a beznaděj** a přirozeným důsledkem bylo rozhodnutí při eventuální další agresi případ již nehlásit.

Většina incidentů, které se odehrávají za zavřenými dveřmi bytů a mají charakter domácího násilí, je policií **kvalifikována jako přešupek** a postupována příslušnému místnímu úřadu. Nejčastěji se jedná o přešupek proti občanskému soužití. I když věc řešila policie a řízení je postoupeno přešupkové komisi, musí postižená osoba ještě sama podat tzv. návrh na projednání přešupku, a to do 3 měsíců ode dne, kdy se dozvěděla, že došlo ke spáchání přešupku nebo o tom, že byla věc postoupena orgánům činným v trestním řízení. Přešupková komise má pravomoc udělit agresorovi pokutu od 1.000,- Kč do 3.000,- Kč nebo celou věc vyřešit napomenutím. Pokud se však nepodaří prokázat, že k přešupku došlo, může toto řízení skončit naopak pro oznamovatele, tedy oběť agrese tím, že jí bude uloženo uhradit náklady řízení.

Teprve rok 2004 přinesl první změny. Do trestního zákona je zařazen § 215a „týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě“. Praxe ukázala, že zákonná formulace není zcela přesná a vhodná, protože dovoluje dvojí výklad. Podle prvního výkladu můžeme chápat znak „ve společně obývaném bytě nebo domě“ jako znak charakterizující **místo spáchání trestného činu**. Týrání uskutečněné na jiném místě, byť by se jednalo o osobu blízkou, by bylo postižitelné

jako jiný trestný čin. Druhý výklad chápe tento znak nikoli jako místo spáchání trestného činu, ale jako **součást charakteristiky určující zvláštní vztah mezi pachatelem a obětí**. Ustanovení o týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě má postihnout všechny případy domácího násilí, i kdyby se odehrávaly jinde než výlučně ve společně obývaném bytě nebo domě. Jako klad lze hodnotit skutečnost, že k trestnímu stíhání agresora není nutný souhlas poškozeného.

V následující tabulce je vyčíslen počet zjištěných a objasněných případů trestných činů vztahujících se k domácímu násilí v letech 2006 a 2007. Bylo zde využito údajů ze statistických výkazů Policejního prezidia České republiky.

tabulka č. 1. Kriminalita v ČR v letech 2006 a 2007 (vybrané trestné činy)

Trestný čin	2006		2007	
	zjištěno	objasněno	zjištěno	objasněno
Vražda	231	205	196	180
Úmyslné ublížení na zdraví	5765	4922	6175	4792
Násilí a vyhrožování proti skupině obyvatelstva	95	81	71	48
Nebezpečné vyhrožování	2049	1900	1930	1734
Vydírání	1292	1077	1336	1078
Omezování a zbavení osobní svobody	289	209	339	219
Týrání svěřené osoby	164	151	161	134
Týrání osoby žijící ve společném obydlí	532	515	685	605
Útisk	17	15	32	26
Znásilnění	530	426	637	481
Pohlavní zneužívání	730	663	762	637

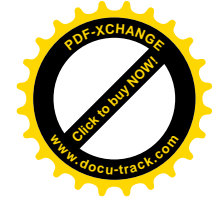
zdroj: <http://www.mvcr.cz/statistiky/>

Zavedení zvláštní skutkové podstaty trestného činu „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“ lze však jednoznačně chápat jako **přístup kriminalizující**, který problematiku domácího násilí v celé její složitosti a citlivosti konstruktivně neřešil. Daná úprava totiž reagovala na již spáchané násilí, které v rámci zákonné represe postihuje, nicméně ohrožené osobě nenabízí žádný konkrétní způsob účinné ochrany či odborné pomoci směrem do budoucna. Jakýkoli preventivní účinek se tak omezil na pouhou hrozbu **uložení trestní sankce**.

2.2.2. Způsob řešení případů domácího násilí po účinnosti zákona č. 135/2006 Sb., Policií ČR

S účinností od 1. ledna 2007 má Policie ČR „*oprávnění rozhodnout o vykazání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj*“, obsažené v § 21a až § 21d zák. č. 283/1991 Sb., o Policii ČR. Rozhodnutí o vykazání či zákazu vstupu je opatřením preventivního charakteru, nikoli sankcí. Jeho smyslem není postih násilné osoby, nýbrž prioritně chránit osoby ohrožené domácím násilím před hrozícími útoky proti jejich životu, zdraví, svobodě či před zvláště závažnými útoky proti lidské důstojnosti. Domácí násilí zasahující policisté identifikují podle čtyř znaků a o svém zjištění pořizují úřední záznam. V případech rozpoznání domácího násilí policisté dále zjišťují, zda ohroženým osobám hrozí vysoké riziko dalšího útoku. **Pokud tedy v konkrétním případě není incident nebo útok identifikován jako domácí násilí, není možné aplikovat institut vykazání.** Ne každý výjezd Policie ČR, stejně jako ne každý případ domácího násilí není automaticky podmiňován aplikací institutu vykazání. Dojde-li však provedeným šetřením na místě incidentu ke zjištění, že je důvodný předpoklad, že po odchodu policistů dojde k eskalaci násilí a nebezpečnému útoku na život, zdraví, či svobodu ohrožené osoby, rozhodne policista o **vykazání násilné osoby**. Ta musí na 10 dnů opustit společné obydlí.

Nutno zdůraznit, že zákon 135/2006 Sb., nezavádí jen tzv. institut vykázání, ale hlavně systémový, komplexní přístup k prevenci a ochraně před domácím násilím. Upravuje a hlavně propojuje postupy policie, justice a sociálních služeb při řešení případů domácího násilí. Dává tedy nové **pravomoci** nejen **Policii ČR**, ale i **justici a sociálním službám**.

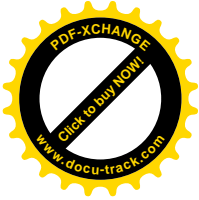
Osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném bytě nebo domě, se poskytuje bezprostřední individuální **psychologická a sociální pomoc** ambulantní nebo azylové povahy. Těmto osobám se rovněž zprostředkuje poskytnutí následné pomoci zejména sociální, lékařské, psychologické a právní. Pro poskytování těchto forem pomoci byla zřízena **intervenční centra**.

Důležitá je samozřejmě i spolupráce a vzájemná informovanost mezi orgány Policie ČR, obecní policie, orgány sociálně právní ochrany dětí, obcemi, nestátními a charitativními organizacemi. Koordinační úlohu mezi zúčastněnými institucemi při pomoci osobám ohroženým násilným chováním plní již zmiňovaná intervenční centra.

K zajištění jednotného postupu příslušníků Policie ČR (dále jen „policista“) v případech domácího násilí a při užití oprávnění podle § 21a až 21d zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění zákona č. 135/2006 Sb., stanovil policejní prezident Závazný pokyn č. 179/2006.

Policista je vždy povinen **přijmout oznámení** incidentu **se znaky domácího násilí** zajistit provedení všech nezbytných úkonů, snaží se získat aktuální informace o situaci na místě incidentu a o násilné a ohrožené osobě. V případě trvajících násilného jednání, policista zasáhne okamžitě, aby zamezil dalšímu bezprostřednímu napadání ze strany násilné osoby, v případě zranění osoby zajistí lékařské ošetření.

Před tím, než začne komunikovat s násilnou a ohroženou osobou se pokusí tyto osoby od sebe oddělit, co do viditelnosti i slyšitelnosti, aby násilná osoba nemohla ovlivňovat výpověď osoby ohrožené. Je také nutné **zjistit přítomnost**

nezletilých osob a dbát na to, aby byly odděleny od násilné osoby.

Po ověření totožnosti násilné i ohrožené osoby a svědků incidentu je požádá o podání vysvětlení. Účelem komunikace je kladením vhodných otázek rozpoznat, zda se jedná o domácí násilí a zároveň zjistit další skutečnosti z hlediska jeho závažnosti či hrozících rizik. Policista používá zejména 15 otázek podle dotazníku **SARA DN** (viz příloha č. 1). V rámci shromažďování poznatků o incidentu policista požádá operační středisko o **lustraci násilné osoby**, aby zjistil, zda v minulosti již k podobnému útoku došlo. Policista vyslaný na místo incidentu je povinen zadokumentovat informace o incidentu za použití strukturovaného „**Úředního záznamu o výjezdu k incidentu se znaky domácího násilí**“ (viz. příloha č. 2)

Na základě shromážděných poznatků policista posoudí, zda v konkrétním případě vykazuje jednání násilné osoby všechny znaky domácího násilí a dále hodnotí riziko budoucího nebezpečného útoku pomocí závěrů učiněných na základě použití diagnostické metody SARA DN, ale také podle toho zda se jedná o **opakované útoky**, podle aktuální situace na místě incidentu a intenzity všech předchozích útoků. Vyhodnotí-li policista, že je zde reálná hrozba dalšího útoku, je oprávněn násilnou osobu na místě ze společného obydlí **vykázat** a současně s tím zakázat vstup do společného obydlí. Pokud to vyžaduje bezpečí ohrožené osoby, může být násilná osoba vykázána nejen ze společného obydlí, ale i z jeho bezprostředního okolí. Tento prostor je policista povinen jasně specifikovat. **Vykázání trvá po dobu 10 dnů ode dne vydání rozhodnutí.** Tuto dobu **nelze zkrátit** ani se souhlasem ohrožené osoby.

Poté, co bylo rozhodnutí o vykázání **prokazatelně sděleno** násilné osobě, policista vyzve vykázanou osobu, aby mu vydala všechny klíče od společného obydlí, umožní vykázané osobě, aby si vzala věci osobní potřeby, osobní cennosti a doklady, poskytne vykázané osobě informace o možnostech jejího dalšího ubytování a poučí ji o jejích právech a povinnostech a o dalším možném postupu ve věci. Ohroženou osobu poučí o možnosti podání návrhu na vydání předběžného

opatření podle občanského soudního řádu a o možnostech využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb. **Opis rozhodnutí o vykázání doručí policista do 24 hodin příslušnému intervenčnímu centru;** v případě, že ve společném obydlí, na které se rozhodnutí o vykázání vztahuje, žije nezletilá osoba, doručí se opis rozhodnutí o vykázání ve stejné lhůtě také příslušnému **orgánu sociálně-právní ochrany dětí.**

Při vyhledávání rozhodnutí o vykázání může dojít i některým specifickým situacím. Například pokud dojde k útoku mimo společné obydlí, bude se rozhodnutí o vykázání vztahovat na společné obydlí, které tyto osoby reálně dlouhodobě spolu obývají. V případě nepřítomnosti vykázané osoby, je na policii, aby rozhodnutí vykázané osobě doručila. Vzhledem k tomu, že se v tomto případě neuplatní tzv. fikce doručení, rozhodnutí není vůči vykázané osobě účinné, dokud jí není doručeno.

Ve lhůtě 3 dnů od vydání rozhodnutí o vykázání provede policista alespoň jednu **kontrolu**, zda toto rozhodnutí dodržuje vykázaná i ohrožená osoba. Porušením rozhodnutí se jak vykázaná, tak i ohrožená osoba vystavuje nebezpečí trestního stíhání pro trestný čin „maření výkonu úředního rozhodnutí“

Povinností policie je poskytnout násilné osobě informace o možnostech jejího dalšího ubytování a v souvislosti s tím i nezbytnou součinnost, prakticky to znamená, že policista sdělí vykázané osobě, jaké jsou možnosti ubytování v daném místě a předá jí kontakty na azylové domy apod., případně vezme vykázanou osobu na služebnu a nechá ji zatelefonovat, aby si zajistila ubytování. **Tím však součinnost policie s pachatelem končí.**

Po uplynutí 10. dne se odpovědnost za další řešení nastalé situace vrací do rukou ohrožené osoby. Ta by se neměla na delší dobu dostávat z područí ohrožené osoby do područí státu. Během těchto deseti dnů může ohrožená osoba dosáhnout prodloužení této ochrany cestou návrhu na vydání předběžného opatření až na 1 měsíc a v případě, že je zde reálná hrozba dalšího nebezpečného útoku, dokonce až na 1 rok. Ohrožená osoba tak získá **dostatek času na vyřešení svých**

osobních záležitostí.

2.2.3. Práce s oběťmi domácího násilí v intervenčních centrech

Proces zřizování intervenčních center provázely určité komplikace, které vyplynuly z paralelně probíhajících legislativních změn. Zákon 135/2006 Sb. byl přijat v době, kdy se připravovaly změny zákona v oblasti poskytování sociálních služeb. V přijatém zákoně č. **108/2006 Sb., o sociálních službách**, byla odborná pomoc zaměřená na osoby ohrožené domácím násilím začleněna pouze obecně do § 60 nazvaného **Krizová pomoc**, čímž došlo k nesouladu s textem zákona č. 135/2006 Sb., jenž v § 21b odst. 2 ukládá povinnost doručit opis úředního záznamu o vykazání „příslušnému intervenčnímu centru“. Konkrétní povinnosti pak ukládá intervenčním centrům § 74a a § 74b tohoto zákona a právě jimi jsou intervenční centra charakterizována.

Tento nedostatek byl napraven dne 30. 1. 2007 přijetím zákona č. 29/2007 Sb., účinného od 20. 2. 2007, kterým byl novelizován nejen zákon o sociálních službách doplněním § **60a Intervenční centra**, ale kromě jiných zákonů zejména zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

Od 1. ledna 2007 tedy působí v České republice nová pracoviště poskytující **krizovou pomoc osobám ohroženým domácím násilím - Intervenční centra**. V současné době je v každém kraji zřízeno jedno intervenční centrum vyjma Moravskoslezského, kde jsou tato centra dvě. Tato centra poskytují individuální sociálně právní pomoc v konkrétních případech a zároveň koordinují interdisciplinární spolupráci mezi dalšími navazujícími službami na úrovni kraje. (viz. 1.8.3.1.)

V případech **vykazání** spolupracují intervenční centra s Policií České republiky. Personálně je jejich činnost zajištěna proškolenými pracovníky, kteří mají pro tuto službu **osvědčení** signované náměstkem ministra práce a sociálních věcí. Konkrétně zákon stanoví, že na základě rozhodnutí o vykazání ze společného

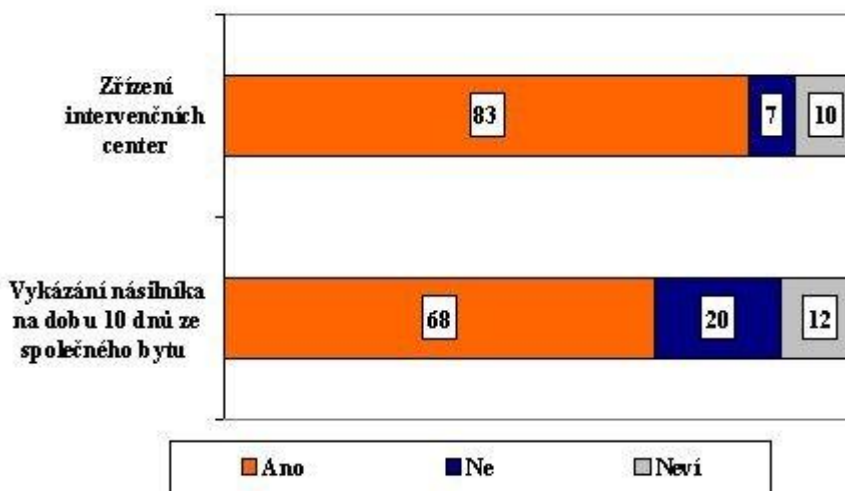
obydlí nebo zákazu vstupu do něj je osobě ohrožené násilným chováním vykázané osoby nabídnuta pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení opisu tohoto rozhodnutí intervenčnímu centru. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta rovněž na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby obývající s ní společné obydlí nebo i bez takového podnětu, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o ohrožení osoby násilným chováním dozví.

Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové. Zmíněná služba obsahuje sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, zejména poskytnutí ubytování a stravy nebo pomoc při zajišťování stravy. Součástí služby je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, nestátními a charitativními organizacemi-poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie ČR a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy.

Podle **shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s., „Domácí násilí II.“** z července 2006,¹⁰ bylo dotazováno 1690 respondentů starších 15ti let zda považují za užitečná zákonná opatření (institut vykázaní a intervenční centra) na ochranu proti domácímu násilím. Čtyři z pěti respondentů vyjádřilo těmto opatřením velkou podporu.

¹⁰<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/statistiky/reprezentativni-vyzkum-2006/r93>

tabulka č. 2: „Užitečnost zákonných opatření na ochranu před DN“

Zdroj: Domácí násilí II., STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR

Pomoc obětem domácího násilí pro Jihočeský kraj poskytuje **Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím při Diecézní charitě České Budějovice, Kanovnická ul. 11, České Budějovice.**

Poskytuje tyto služby:

- osobní konzultace
- telefonické konzultace
- krizová intervence
- odborné psychologické poradenství
- sociální poradenství
- právní poradenství
- zprostředkování dalších služeb ohrožené osobě
- pomoc při vypracování písemných žádostí a podání
- zprostředkování kontaktů s rodinou a dalšími osobami z okolí ohrožené osoby

Tyto služby jsou poskytovány ohroženým osobám jak v návaznosti na policejní vykazání, tak **nízkoprahově** osobám, které pomoc intervenčního centra vyhledaly samy. Služby jsou poskytovány ambulantně nebo v terénu, v případě potřeby byly zajištěny i pobytové služby.

Aby se činnost intervenčního centra dostala do povědomí odborné i laické veřejnosti, pracovnice centra připravily a nechaly vytisknout 5 tisíc ks propagačních materiálů, které byly následně rozšířeny po celém Jihočeském kraji, zejména spolupracujícím organizacím. Během celého roku byla také prováděna přednášková a osvětová činnost, například v Táboře, Českých Budějovicích, pro zdravotníky v nemocnici v Českém Krumlově.

Vznik intervečních center je však jednoznačně nejvíce vázán na institut vykazání, povinnost Policie ČR do 24 hodin o vyhlášení rozhodnutí o vykazání informovat intervenční centrum a potažmo povinnost intervenčního centra do 48 hodin kontaktovat oběť a nabídnout jí pomoc a spolupráci.

Ve většině případů je po domluvě s policisty praxe je taková, že **policista po vyhlášení vykazání násilníka ze společného obydlí, kontaktuje telefonicky službukonajícího pracovníka intervenčního centra**, že k takové události došlo a poskytne stručné, nejnutnější informace potřebné k dalším krokům. Teprve potom v zákonné lhůtě 24 hodin doručí faxem opis rozhodnutí o vykazání. Podle zkušeností sociálních pracovníků IC je totiž velmi důležité kontaktovat osobu ohroženou domácím násilím neprodleně po incidentu. Oběť je plná emocí, se kterými je nutné pracovat, sama si neví rady, mnohdy se začíná obviňovat a v ten moment je podaná pomocná ruka velmi potřebná. Někdy se stává, že se hned nepodaří oběť kontaktovat, potom je nutné v tomto snažení nepolevit, volání opakovat několikrát, popřípadě využít jiných možností kontaktu

Při prvním kontaktu je ohrožené osobě vysvětlen důvod, proč byla vyhledána, je pozvána do intervenčního centra a jsou jí nabídnuty veškeré služby poskytované intervenčním centrem. Stává se, že tato osoba odmítne jakoukoli

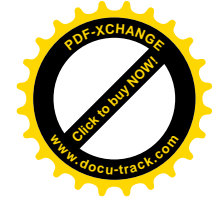
pomoc, potom je jí znovu vysvětlena celá situace, je upozorněna na případné možné prodloužení vykázaní pomocí návrhu soudu na předběžné opatření a za několik dní, když emoce opadnou, je kontaktována s nabídkou služeb a pomoci znovu.

Při osobní konzultaci platí **zásada naslouchání** – nejdříve dobře naslouchat, teprve pak se ptát. Oběť je v situaci, kdy neočekává lítost, ale má zájem věc skutečně řešit. To znamená, že krom pochopení a účasti, potřebuje jasné informace o dalším postupu, účinnou pomoc v nastalé těžké situaci a hlavně konkrétní, konstruktivní rady. Citlivou a trpělivou komunikací je třeba navodit **atmosféru důvěry a porozumění**, projevit velkou dávku empatie a postupně, krok za krokem začít řešit problémy, které s sebou tento vážný stav nese.

Ohrožené osobě je poskytnuta **krizová intervence**, popřípadě nabídnuto alternativní bydlení v některém z azylových domů. Podle zkušeností intervenčního centra tato možnost ubytování nebyla dosud klienty téměř vůbec využívána. Pouze v jednom případě byl uskutečněn utajený pobyt klientky i s dětmi ve středisku Acorus.

Dále je třeba si společně položit otázku: „**Co bude za 10 dní?**“. Má-li ohrožená osoba vážné obavy, že jí tento čas nestačí k tomu, aby vyřešila zásadní otázky (například žádost o rozvod, úprava poměrů k nezletilým dětem, vyřešení bytové otázky apod.), které by jí pomohly se vymanit ze vztahu, lze podat **návrh k soudu na předběžné opatření**, kterým může být doba vykázaní násilníka ze společného bydlení prodloužena až na 1 měsíc, ve zvlášť výjimečných případech až na dobu jednoho roku. (viz. 1.8.2.Justice)

Je jasné, že ohrožená osoba je pod ohromným psychickým tlakem, proto je jí poskytnuta pomoc psychologa a psychoterapeuta. Zdarma také IC dokáže zajistit kvalifikované právní poradenství. Ohrožené osoby velmi pozitivně kvitují asistenci sociálních pracovníků na Policii, u soudu nebo na různých úřadech.

Statistika činnosti Intervenčního centra v Českých Budějovicích v roce 2007

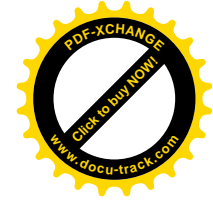
Intervenční centrum v Českých Budějovicích eviduje za rok 2007 **celkem 50 případů vykazání**. Ve 48 z nich byli vykazávanými muži, ve dvou případech byly vykazány ženy. Ve 49 případech byly ohroženými osobami ženy. Ve sledovaném období se uskutečnilo 685 kontaktů, jak osobních, telefonických nebo prostřednictvím e-mailu. Z tohoto počtu proběhlo 203 kontaktů s ohroženými osobami na základě vykazání, tedy 30 % všech kontaktů. Zajímavé je zjištění, že **v 68% případů byl spouštěčem násilí alkohol**.

Celostátní statistika a analýza dat intervenčních center v roce 2007

Statistika, kterou zpracoval Bílý kruh bezpečí, o.s.¹¹ podle informací všech 15ti intervenčních center, hovoří o celkem **862 rozhodnutích Policie ČR o vykazání** v roce 2007. V souvislosti s 862 případy vykazání bylo domácím násilím bezprostředně ohroženo 892 dospělých osob, z toho 858 žen a 34 mužů. Z hlediska věku dominuje u dospělých ohrožených osob věková kategorie 31 – 40 let (39 %), následují kategorie 41 – 50 (25 %), 21 - 30 let (16 %). Ve sledovaném období Policie ČR evidovala celkem **941 dětí přítomných policejnímu zásahu i násilnému incidentu**, který zákroku předcházel. Ostatní děti v těchto domácnostech byly v době zákroku policie mimo domácnost a jejich počet není policií zjišťován.

V případech domácího násilí bylo v roce 2007 ze společného obydlí **vykazáno 854 mužů a 8 žen**. Z hlediska vztahu mezi násilnou a ohroženou převládá vztah manželský – 467 případů (54 %), následuje vztah druh/družka – 205 případů, transgenerační – 134 případů a rozvedení manželé – 55 případů. K malému počtu vykazání došlo ve vztazích partnerských, sourozeneckých a jiných.

¹¹ http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=443

Na základě předání informací od PČR v souvislosti s rozhodnutím o vykázaní se v roce 2007 uskutečnilo **3 942** evidovaných kontaktů s ohroženými osobami po vykázaní (z toho 2 880 telefonických, 587 osobních v IC, 153 osobních v rámci výjezdu do bydliště, 322 písemných). V případech policejního vykázaní intervenční centra uskutečnila 475 jednorázových kontaktů, 750 opakovaných se stejnou ohroženou osobou a v 206 případech byla ohrožená osoba kontaktována, ale pomoc IC odmítla.

Nestejněměrně využívána je služba IC ze strany dalších ohrožených osob. Patnáct intervenčních center eviduje v roce 2007 celkem 5 364 dalších kontaktů s uživateli služby (do tohoto počtu nejsou zaneseny kontakty profesní), kteří hledají informace, radu, podporu a pomoc v souvislosti s případy domácího násilí. **V průměru na jedno intervenční centrum v roce 2007 tedy připadá 620 veškerých kontaktů s uživateli služby.**

Předběžná opatření navazující na policejní vykázaní

Z celkového počtu 862 případů policejních rozhodnutí o vykázaní/zákazu vstupu podaly ohrožené osoby v 337 případech žádost o vydání předběžného opatření soudu, kterým chtěly vykázaní prodloužit. V 73,5 % případech (tj. 190) soud žádosti vyhověl a lhůtu prodloužil, v 14 % žádost zamítl. Ve čtyřech případech vzaly ohrožené osoby svůj návrh zpět. O výsledku rozhodnutí v 41 případech nebyla IC informována

Údaje za sledované období roku 2007 vykazují značný rozdíl mezi jednotlivými kraji. Roční průměr vykázaní na jeden kraj je 61,6 případů. Z hlediska absolutního počtu vykázaní, došlo k největšímu počtu těchto případů v kraji Moravskoslezském – 213 (téměř 25 %). Za ním následují kraje Jihomoravský (82), Ústecký (81), Středočeský (79). **V těchto 4 krajích došlo v roce 2007 k více než polovině všech vykázaní v zemi (52,8 %).** Zcela určitě na to má vliv skutečnost, že ve třech z těchto krajů byly pilotně od rok 2003 ověřovány projekty zaměřené na řešení případů domácího násilí s největším zapojením policistů do mezioborové

spolupráce - Severomoravský kraj (od roku 2003), Ústecký (od roku 2004), Jihomoravský (od roku 2005). Ke krajům s nejmenším počtem vykázaní podle absolutních čísel patří kraje Plzeňský (16 v roce) a Liberecký (30 v roce).

Objektivnější pohled na počty vykázaní vzniká z pohledu poměru počtu vykázaní k počtu obyvatel v kraji (viz tabulka č. 3).

tabulka č. 3: **Poměr počtu vykázaní k počtu obyvatel v jednotlivých krajích ČR**

Kraj	Počet obyvatel	Počet vykázaní		
		celkem	index	pořadí
Moravskoslezský	1 283 911	213	1:6 000	1
Hlavní město Praha	1 193 270	59	1:20 220	13
Jihomoravský	1 138 174	82	1:13 880	7
Středočeský	1 108 465	79	1:14 400	9
Ústecký	826 852	81	1:10 200	4
Jihočeský	626 634	50	1:12 530	6
Olomoucký	624 961	44	1:14 200	8
Zlínský	598 789	49	1:12 220	5
Plzeňský	552 553	16	1:23 530	14
Královéhradecký	552 481	34	1:16 250	10
Vysočina	522 267	32	1:16 320	11
Pardubický	509 353	61	1:8 350	2
Liberecký	429 080	30	1:17 300	12
Karlovarský	304 831	32	1:9 500	3
CELKEM	10 271 621	862	1:11 900	

zdroj: www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=443

Interdisciplinární spolupráce

Zákon na ochranu před domácím násilím předpokládá **komplexní přístup při řešení případů domácího násilí**, který počítá s intervenčním přístupem, jenž zahrnuje spolupráci různých zainteresovaných institucí a propojuje jejich odpovědnost za řešení případu. **Role koordinátora** byla legislativně přiřazena právě jednotlivým intervenčním centrům. V rámci krajů vznikají na území jednotlivých okresů tzv. Interdisciplinární týmy složené z odborníků z řad Policie ČR, oddělení sociálně-právní ochrany dětí, okresních soudů, zástupců nestátních organizací poskytujících sociální služby, zejména azylových domů a dalších zainteresovaných organizací. Tyto týmy řeší problematiku domácího násilí jako celek tím, že zkvalitňují služby pro oběti, shledávají pachatele odpovědným za násilí a zapojují se do aktivit zvyšujících povědomí o dané problematice a do preventivních kampaní.

Také v Jihočeském kraji vzniklo 7 interdisciplinárních týmů, jejichž činnost koordinuje Intervenční centrum v Českých Budějovicích. Spolupráce těchto týmů se dle jejich slov koordinátorky paní Dany Bedlánové velmi osvědčila, už jen proto, že každá změna s sebou přináší spoustu otázek a problémů, které se musí promptně řešit.

Podle mého mínění však dosud práce těchto interdisciplinárních týmů neodpovídá záměrům tvůrců zákona ani představám nás, sociálních pracovníků. V loňském roce proběhlo 8 schůzek v celkem sedmi okresech Jihočeského kraje, což je jedna schůzka v okrese za celý rok, kromě okresu České Budějovice, kde proběhly schůzky dvě. Na obce, jejichž zástupci nejsou v těchto týmech zastoupeni, se však informace o jejich vzniku vůbec nedostaly, nebyly jim poskytnuty ani písemné výstupy těchto jednání. Jsem přesvědčená, že právě úředníci obcí I., II. i III. typu by měli být s existencí a činností těchto týmů primárně seznámeni, protože jsou to právě oni, kdo se často s problematikou domácího násilí setkávají „tváří v tvář“ a jistě by uvítali každou informaci, kterou by mohli případným obětem pomoci nasměrovat je správným směrem.

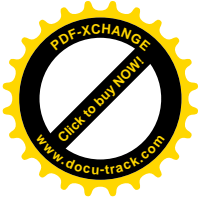

2.3. Zhodnocení dopadu zavedení „vykázání“ a vzniku intervenčních center

Po zhodnocení rozhovorů s pracovníky Intervenčního centra v Českých Budějovicích, s kriminalisty, zabývajícími se touto trestnou činností, po intenzivním studiu dostupné literatury a legislativy a na základě mých osobních i profesních zkušeností musím jednoznačně kladně ohodnotit fakt, že tato legislativní změna nastala. Přinesla obětem, Policii, sociálním pracovníkům i soudům nové možnosti pomoci a intervence. **Teprve možnost vykázat násilníka ze společného obydlí umožní oběti vystoupit z pomyslného kruhu**, ve kterém se neustále zmítá a dosud ho nedokázala bez cizí pomoci opustit. Roční zkušenosti prokázaly také **účinný preventivní dopad nového systému na násilníky**. Mé obavy z toho, že rozhodnutí o vykázání nebude vykázanými osobami příliš respektováno, se naštěstí nevyplnily. Za jeden z největších přínosů však považuji to, že nový zákon pomohl **prolomit dosavadní mlčení** o tomto tématu ve společnosti, oběti se již nebojí o svých potížích mluvit, nahlásit je policii nebo „jen“ požádat o pomoc pracovníky intervenčního centra nebo sociální pracovníky sociálních odborů obcí.

Zákon na ochranu před domácím násilím je založen výslovně na prevenci případů domácího násilí a pomoci obětem tohoto protiprávního jednání. Právní úpravu jednoznačně formou institutu vykázání **preferuje právo na život, zdraví a lidskou důstojnost a jeho ochranu před ochranou vlastnických či užívacích práv**. Cílem je rovněž poskytnout ohroženým osobám odpovídající právní prostředky ochrany, které by efektivně pomohly řešit jejich situaci. Domácí násilí se tak přesouvá z oblasti represivní do oblasti prevence a intervence státu.

Co však vidím jako veliký nedostatek, je **absolutní absence jakékoli systémové práce s vykázaným násilníkem**. Kromě pár informací o možnosti dočasného ubytování, které získá od policisty v okamžiku vykázání, s ním nikdo jeho situaci neřeší. Nikdo nezkoumá, z jakého důvodu se k násilí uchyluje, zda

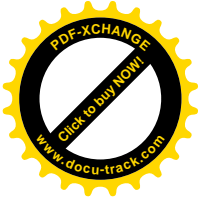

například netrpí nějakou psychickou poruchou, nikdo ho nemotivuje ani nenutí, aby své chování změnil. Násilník je po vykázání v podstatě bezprizorní. Nejsem v žádném případě zastáncem násilí a násilníků vůbec, ale je třeba si uvědomit, že kromě potrestání potřebují také pomoc. Už jenom proto, že bez sociální práce s násilníkem dochází velmi často k „recidivě“ a „**znovuvykázání**“. Ukázalo se, že institut vykázání funguje jako účinný prvek prevence, na něj by však měl navazovat konkrétní program práce s násilnými osobami. Teprve potom může podle názoru odborné veřejnosti nastat pokles počtu případů tohoto patologického jevu.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zhodnotit dopady zákona na ochranu před domácím násilím, který přinesl významné změny do zákonů souvisejících s řešením tohoto patologického jevu. Zjistit, zda nově zavedený institut „vykázání“ podle názorů odborníků skutečně funguje jako účinné preventivní opatření před další eskalací násilí v rodině a zda intervenční centra plní kromě poskytování individuální sociálně-právní pomoci oběti, také své poslání koordinátora interdisciplinární spolupráce mezi dalšími navazujícími službami na úrovni jihočeského kraje.

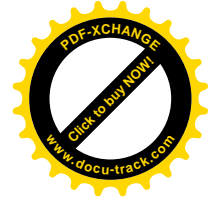
Jednoznačné naplnění těchto cílů v rozsahu bakalářské práce není však zcela možné. Tato práce nemůže podat validní informace o **celkovém dopadu**

jmenovaného zákona. Problematika domácího násilí je tak závažným patologickým jevem, který by si zasloužil pozornost nejméně diplomové práce s využitím informací z delší časové účinnosti zákona. Přesto si myslím, že tato práce poskytuje základní data o problému domácího násilí a nastínění postupů jednotlivých zainteresovaných institucí při jeho řešení.

Ani zavedením institutu vykázání a vznikem Intervenčních center není tento patologický jev zdaleka vyřešen. Jako důležitý faktor k potlačení tohoto problému je opravdu nezbytně nutné kromě práce s obětí, pracovat i s agresorem či pachatelem tohoto násilí. Jedině komplexnost ucelených systémových opatření může účinně snížit negativní dopad tohoto patologického jevu a ve své podstatě splnit i svou úlohu preventivního opatření pro stávající i budoucí násilníky.

Všichni zainteresovaní si uvědomují vážnost situace a nutnost neustále stávající legislativu zdokonalovat. Odborníci pracují i v Alianci proti domácímu násilí, která vznikla v roce 2003 a funguje dosud. Odborníci i politici sdružení v pracovní skupině této aliance připravují na základě podnětů Interdisciplinárních týmů z celé republiky, ale i podnětů jiných zúčastněných osob, návrhy změn platných právních norem. Lze tedy s určitostí předpokládat, že i tato systémová chyba, za kterou absenci sociální práce s pachatelem považují, se podaří v brzké době legislativně napravit.

Použitá literatura

Použitá a citovaná literatura:

1. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2. rozš. vyd. Praha : Portál s.r.o., 2004. ISBN 80-7178-931-3.
2. ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí : přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*. Praha : Bílý kruh bezpečí, o.s., 2002. ISBN 80-86284-19-0.
3. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 2005. 3. přeprac. vyd. Praha : ASPI,a.s., 2005. 504 s. ISBN 80-7357-050-5.
4. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. vyd. Praha : Portál s.r.o., 2004. ISBN 80-7178-802-3.
5. VARGOVÁ, Branislava, VAVROŇOVÁ, Marie. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci : Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí*. Praha : Rosa, o.s., 2006. 88 s. Dostupný z WWW: <http://www.rosa-os.cz/index.php?id=26>. bez ISBN.

Ostatní zdroje:

1. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179 ze dne 27. listopadu 2006
2. zák. č. 283/1991 Sb.- o Policii České republiky
3. zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
4. zák. č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím
5. zák. č. 140/1961 Sb. , trestní zákon

Internetové zdroje:

1. *www.rosa-os.cz* [online]. 2005 [cit. 2008-03-03]. Dostupný z WWW: <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_manual.pdf>.
2. *www.orfeus-cr.cz* [online]. 2007 [cit. 2008-02-28]. Dostupný z WWW: <http://www.orfeus-cr.cz/files/files/pdf/Plny_text_prispevku_Mitlohner.pdf>.
3. *www.bkb.cz* [online]. 2005 [cit. 2008-02-28]. Dostupný z WWW: <http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=397>.
4. *www.bkb.cz* [online]. 2005 [cit. 2008-02-28]. Dostupný z WWW: <http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=443>.
5. *www.domacinasili.cz* [online]. 2007 [cit. 2008-02-22]. Dostupný z WWW: <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/statistiky/reprezentativni-vyzkum-2006/cz/redakce/menu_leve/statistiky/shrnuti-zakl.vysledku-odklik-v-textu-rep.vyzkum2006/r92>.

Přílohy

Příloha č. 1. Dotazník SARA

sara dn **3x5 otázek** na rizikové faktory

ODDÍL 1

NÁSILÍ VE VZTAHU K BLÍZKÉ OSOBĚ

- 1) **Dopouští se násilná osoba závažného fyzického nebo sexuálního násilí?**
– např. fyzické útoky a sexuální násilí, pokusy o ně, použití zbraní
- 2) **Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly?**
– např. vyjadřuje vražedné nebo agresivní myšlenky, plány, ničí oblíbené věci ohrožené osoby
- 3) **Dochází ke stupňování fyzického/sexuálního násilí nebo výhrůzek a úmyslů ze strany násilné osoby?**
– např. zvyšuje se krutost, četnost nebo různorodost násilných činů, výhrůzek nebo úmyslů
- 4) **Porušuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení?**
– např. podmínky kauce, zkušební doby, podmíněčného propuštění, trestu zákazu pobytu, společenské záruky, probace aj.
- 5) **Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí?**
– např. vyznává a omlouvá zneužívání moci a různé formy násilí, trpí chorobnou žárlivostí, má potřebu ovládat blízké osoby, zlehčuje nebo popírá dn

ODDÍL 2

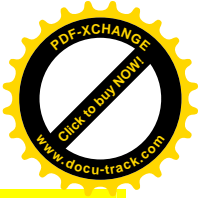
OBECNÉ SKLONY NÁSILNÉ OSOBY K NÁSILÍ

- 1) **Dopouští se obecné kriminality?**
– jedná násilná osoba antisociálně na veřejnosti (tj. mimo domácí násilí), existují informace o takovém chování, je držitelem zbraně
- 2) **Jsou informace o problémech v předchozích vztazích?**
– měla násilná osoba problém vytvořit a udržet dlouhodobý důvěrný vztah (opakované opouštění partnera, násilí ve vztahu)
- 3) **Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy?**
– např. je dlouhodobě bez zaměstnání, často mění zaměstnání, má výrazné finanční obtíže
- 4) **Má násilná osoba problémy s toxikomanií a jinými závislostmi?**
– např. problémy spojené s užíváním nelegálních drog, alkoholu nebo předepsaných léků, s hráčkou závislostí např. na automatech
- 5) **Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví?**
– např. evidentní známky narušení kontaktu s realitou, extrémní chování vybočující mimo normu

ODDÍL 3

ZRANITELNOST OHROŽENÉ OSOBY

- 1) **Chová se ohrožená osoba rozporupně ve vztahu k násilné osobě?**
– přestože se chce od násilné osoby odpoutat, udržuje s ní pravidelné nebo nepravidelné kontakty, popírá a omlouvá akce násilníka, svaluje vinu na sebe
- 2) **Má z násilné osoby extrémní strach?**
– tzn. hladina strachu výrazně ovlivňuje její sebeobranné chování, strach ohroženou osobu traumatizuje a ochromuje její jednání
- 3) **Má ohrožená osoba problém se zajištěním svého bezpečí?**
– riziko je velké, pokud ohrožená osoba nemá znalosti o tom, kde a jak hledat pomoc, není schopna zajistit své bezpečí, nezná svá práva, má malé nebo žádné kontakty s přáteli a s původní rodinou
- 4) **Existují objektivní překážky, které brání zajištění bezpečí pro ohroženou osobu (nejenom v místě bydliště, ale i v zaměstnání)?**
– tato místa nezaručují bezpečí, chybí podpora od jiných osob, zdroje pomoci nejsou rychle a lehce dosažitelné, existuje problém s dopravní obslužností
- 5) **Má ohrožená osoba závažné osobní problémy?**
– např. problémy se zaměstnáním, s financemi, problémy právního rázu, mentální problémy, problémy s užíváním návykových látek

Příloha č. 2

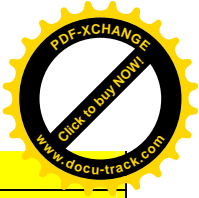
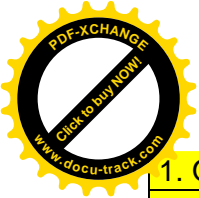
V.....dne.....

Počet listů :

Výtisk č. :

ÚŘEDNÍ ZÁZNAM
o výjezdu k incidentu se znaky
domácího násilí**ČÁST A**

Událost	datum:	čas:	místo:
Policejní hlídka	1) 2)		Pol. útvar (služebna):
Ohrožená osoba - jméno a příjmení	nar.		trvalé bydliště
	telefonický kontakt		
Násilná osoba - jméno a příjmení	nar.		trvalé bydliště
	telefonický kontakt		
Oznamovatel - jméno a příjmení (je-li odlišný od ohrožené osoby)	nar.		trvalé bydliště
	telefonický kontakt		
Vztah násilné a ohrožené osoby :			
Násilná osoba společně obývá společné obydlí s ohroženou osobou	ANO*	NE*	
Adresa společného obydlí			
Charakter násilného jednání	fyzické :	jiné :	
Zranění ohrož.osoby ANO* NE*	Lékařské ošetření ANO* NE*	Adresa zdrav. zařízení	
Zranění násil.osoby ANO* NE*	Lékařské ošetření ANO* NE*	Adresa zdrav. zařízení	
Zranění jiných osob ANO* NE*	Lékařské ošetření ANO* NE*	Adresa zdrav. zařízení	
Podezření na požití alkoholu nebo jiných psychotrop. látek:	Násilná osoba ANO* NE*	Ohrožená osoba ANO* NE*	
Přítomnost dětí při útoku	ANO*	NE*	
Přítomnost dětí při zákroku	ANO*	NE*	
1. jméno a příjmení dítěte	nar.	Pozn.	
2. jméno a příjmení dítěte	nar.	Pozn.	
3. jméno a příjmení dítěte	nar.	Pozn.	
Škoda na majetku	ANO*	NE*	Pozn.
Přítomnost znaků dom.násilí			

1. Opakované násilí	ANO* od kdy :	NE*
Záznamy v evidencích policie	ANO* č.j.	NE*
2. Vzdávající intenzita násilí	ANO*	NE*
3. Násilí mezi blízkými osobami	ANO*	NE*
4. Násilí v soukromí	ANO*	NE*
Jde o domácí násilí	ANO*	NE*

Pomoc poskytnutá ohrožené osobě :		
poskytnut kontakt na jiný st. orgán - který :		
poskytnut kontakt na neziskovou organizaci - kterou :		
převoz ohrožené osoby na jiné místo - kam :		
zajištění přítomnosti jiné osoby - jméno a příjmení		
jiná pomoc - jaká :		
ČÁST B - Otázky SARA DN		
Oddíl 1 : Násilí ve vztahu k blízké osobě		
Dopouští se násilná osoba závažného fyzického nebo sexuálního násilí ?		
Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly ?		
Dochází ke stupňování fyzického/sexuálního násilí nebo výhrůžek a úmyslů ze strany násilné osoby ?		
Porušuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení ?		
Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí ?		
Oddíl 2 : Obecné sklony násilné osoby k násilí		
Dopouští se násilná osoba obecné kriminality ?		
Jsou informace o problémech v předchozích vztazích ?		
Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy ?		
Má násilná osoba problémy s toxikomanií a jinými závislostmi ?		
Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví ?		
Oddíl 3 : Zranitelnost ohrožené osoby		
Chová se ohrožená osoba rozporuplně ve vztahu k násilné osobě ?		
Má z násilné osoby extrémní strach ?		
Má ohrožená osoba problém se zajištěním svého bezpečí?		
Existují objektivní překážky, které brání zajištění bezpečí pro ohroženou osobu ?		
Má ohrožená osoba závažné osobní problémy ?		
Splněny podmínky pro vykazání	ANO*	NE*
ČÁST C		
Opatření proti násilné osobě :		
Vykazání		
zajištění dle § 14 z. č. 283/1991 Sb.		
umístění do záchytné stanice dle § 17 z. č. 379/2005 Sb.		

